

Ромео і Джульєтта (сучасний переклад О. Грязнова)

Вільям Шекспір

В. Шекспір

РОМЕО І ДЖУЛЬЄТТА

Сучасний переклад Олександра Грязнова

ДІЙОВІ ОСОБИ

Ескал, герцог Веронський.

Паріс, молодий дворянин, родич герцога.

Монтеккі,

Капулетті - глави двох ворогуючих родин.

Старий, дядько Капулетті.

Ромео, син Монтеккі.

Меркуціо, родич герцога і друг Ромео.

Бенволіо, небіж Монтеккі і друг Ромео.

Тібальт, небіж синьйори Капулетті.

Брат Лоренцо, чернець - францисканець.

Брат Джованні, чернець того ж ордену.

Балтазар, слуга Ромео.

Самсон,

Грегорі - слуги Капулетті.

П'єтро, слуга Джульєттиної годувальниці.

Абрам, слуга Монтеккі.

Аптекарь.

Троємузикантів.

Паж Паріса.

Паж Меркуціо.

Стражник.

Синьйора Монтеккі, дружина Монтеккі.

Синьйора Капулетті, дружина Капулетті.

Джульєтта, дочка Капулетті.

Годувальниця Джульєтти.

Веронські городяни, родичі обох родин, маски,

носії смолоскипів, пажі, сторожа, вартів та слуги.

Х о р.

Дія відбувається у Вероні, початок п'ятої дії – в Мантуї.

П Р О Л О Г

Входить Х о р.

Х о р

У квітнучій Вероні спалахнув
Між двох родин шляхетних, рівних в славі,
Колишній розбрат, що лише заснув,
І почалися сутички криваві.

Під зіркою злощасною юнак
І дівчина в цих сім'ях народились.
Обох кохання знищило, однак
Допомогло, щоб чвари припинились.

Подробиці кохання, що було
Ненавистю приречене до страти,
Та помирити дві сім'ї змогло,
Ми хочемо на сцені показати.

Сприйміть з терпінням нашу безталанність,
Хай хиби гри пом'якшує старанність.
(Іде геть.)

Д І Я П Е Р Ш А

Сцена перша

Площа у Вероні.

Входять С а м с о н та Г р е г о р і,
озброєні мечами і щитами.

С а м с о н. Слово честі, Грегорі, не дозволю я їм нас паскудити.
Г р е г о р і. Ми ж не паскуди, щоб це стерпіти.
С а м с о н. Я хочу сказати: якщо мене розлютують, я відразу хапаюсь за меч.
Г р е г о р і. Дивись, щоб не злетіла голова з плеч.
С а м с о н. Коли мене зачеплять, я відразу – в бійку.

Г р е г о р і. Біда лиш в тому, що тебе важко зачепити.

С а м с о н. Кожен пес із дому Монтеккі мене дратує.

Г р е г о р і. Кого зачеплять, той рушає з місця, а хоробра людина твердо стоїть на місці. Тож якщо тебе зачепити, ти втечеш?

С а м с о н. Кожен пес із цього дому примусить мене стояти твердо. Як тільки побачу когось, - чоловіка чи дівку, - зіпрусь на мур і ні з місця!

Г р е г о р і. Ось і видно, що ти слабак; об стіни опираються тільки слабкі люди.

С а м с о н. Справді. Жінки - істоти слабкі, тому їх завжди припирають до стіни. Ось і я, як дійде до сутички, всіх чоловіків з дому Монтеккі відтисну від стіни, а всіх дівчат до неї припру.

Г р е г о р і. Але ж ворогують між собою тільки наші пани, а ми - лиш їх слуги.

С а м с о н. Все одно, я буду невмолимий, як тиран. Покінчивши з чоловіками, візьмусь за дівчат. Усіх їх позбавлю голів.

Г р е г о р і. Позбавиш голів?

С а м с о н. Чи чогось іншого; розумій, як хочеш.

Г р е г о р і. Зрозуміють ті, кому доведеться відчути.

С а м с о н. Я буду доти примушувати їх відчувати, поки мені стане сили стояти. Я ж таки непоганий шмат м'яса!

Г р е г о р і. Добре, що не риби. Був би ти рибою, кому б ти здався? Он ідуть сюди двоє з дому Монтеккі. Діставай своє знаряддя!

Входять А б р а м і Б а л т а з а р.

С а м с о н. Мій меч наготові! Починай сварку, а я стану у тебе за спиною.

Г р е г о р і. Щоб показати їм спину?

С а м с о н. За мене не бійся.

Г р е г о р і. Чого б це я за тебе боявся?

С а м с о н. Краще хай вони починають сварку, тоді право буде на нашому боці.

Г р е г о р і. Я зухвало гляну на них, проходячи поруч. Нехай сприймають це, як захочуть.

С а м с о н. Ні, як посміють! Я наставлю їм дулю. Ганьба їм буде, якщо вони стерплять образу.

А б р а м. Це ви нам наставили дулю, синьйоре?

С а м с о н. Так, наставив.

А б р а м. Я питаю, ви нам її наставили?

С а м с о н (до Грегорі). Чи буде закон на нашому боці, якщо я відповім йому "так"?

Г р е г о р і (до Самсона). Ні.

С а м с о н. Ні, синьйоре. Я просто наставив дулю.

Г р е г о р і. Ви, здається, напрошуєтесь на сварку, синьйоре?

А б р а м. І не думаю, синьйоре.

Г р е г о р і. Якщо ви бажаєте, синьйоре, я до ваших послуг. Наш пан нічим не гірший за вашого.

А б р а м. Але й не кращий.

С а м с о н. Хай буде по-вашому, синьйоре.

Г р е г о р і (до Самсона). Скажи, що кращий. Сюди йде небіж синьйори Монтеккі.

С а м с о н. Ні, синьйоре. Наш набагато кращий.

А б р а м. Це брехня!

С а м с о н. До зброї, якщо ви чоловіки! Грегорі, покажи-но їм свій уславлений удар!
Б'ються.

Входить Б е н в о л і о.

Б е н в о л і о

Спиніться, дурні! Опустіть мечі!

Не тямите, що творите ви здуру?

(Вибиває мечі в них з рук.)

Входить Т і б а л ь т.

Т і б а л ь т

Як! Б'єшся ти між челяді низької?

Бенволоіо, поглянь у очі смерті!

Б е н в о л і о

Я тільки їх мирив. Сховай свій меч,

Чи в хід пусти, щоб їх розборонити.

Т і б а л ь т

З мечем в руках говориш ти про мир?

Ненавиджу це слово, як тебе

І рід ваш. Захищайся, боягузе!

Б'ються.

Збігаються декілька прибічників обох родин
і втручаються в сутичку. Потім з'являються
озброєні г о р о д я н и з палицями.

Г о р о д я н и

Коліть списами! Бийте їх киями!

Геть Капулетті! Бийте! Геть Монтеккі!

Входить К а п у л е т т і в халаті, за ним
с и н ь й о р а К а п у л е т т і.

К а п у л е т т і

Що тут за шум? Гей!.. Де мій довгий меч?

Синьйора Капулетті
Ні, костур, костур! Меч вам ні до чого.

Капулетті
Подайте меч! Дивись – старий Монтеккі
Мені на глум розмахує мечем.

Входять Монтеккі і синьйора Монтеккі.

Монтеккі
Мерзенний Капулетті!
(до дружини). Не тримай!

Синьйора Монтеккі
До ворога тебе не підпущу!

Входить герцог з почетом.

Герцог
Бунтівники! Порушники спокою!
Мої накази знехтували? Звірі!
Ви гасите вогонь своєї злоби
Потоком пурпуровим з власних жил.
Та я таки примушу вас коритись,
Хоч довелось би вдатись до тортур.
Криваву зброю кидайте додолу
І слухайте уважно вирок мій!
Вже втрете через слово легковажне
Ви, запальні Монтеккі й Капулетті,
Порушуєте спокій наших вулиць.
Вже втрете мирні мешканці Верони,
Свої вбрання пристойні поскидавши,
До рук старих хапають бердиші,
Іржею миру вкриті, щоб нарешті
Приборкати іржаву вашу злість.
Коли ще раз стривожите ви місто,
За цей непослух сплатите життям.
Нехай усі розійдуться! Зі мною
Ви, Капулетті, підете. А вас,
Монтеккі, я чекаю по обіді
У замку Віллафранка, де звичайно

Збираємо ми наш верховний суд.
Отож, під страхом смерті - розійдіться!

Виходять усі, крім подружжя М о н т е к к і
та Б е н в о л і о.

М о н т е к к і
Хто знов почав цю давню суперечку?
Скажи, небоже, ти при цьому був?

Б е н в о л і о
Коли прийшов я, тут вже ваші слуги
З ворожими зійшлися у бою.
Я вхоптів меча, щоб їх спинити.
Але з'явився запальний Тібальт
І став мені зухвало докоряти,
Повітря розтинаючи мечем.
Допоки наша сутичка тривала,
Сюди збігатись люди почали,
І перейшло усе в загальну бійку,
Яку спинив лиш герцога прихід.

С и н ь ь о р а М о н т е к к і
Та де ж Ромео мій перебував?
Я рада, що у бійку він не встряв!

Б е н в о л і о
Ще за годину, як ранковий промінь
Сяйнув у сходу золоте вікно,
Пішов я до шовковичного гаю,
Що зеленіє з заходу за містом.
І в цю годину ранню я побачив,
Що там гуляє ваш самотній син.
Пішов до нього я, та він помітив
Мене і зник у хащі лісовій.
Знайомий я з такими відчуттями,
Бо сам люблю самотність, і тому
Свідомо переслідувать не став
Того, хто всіх умисне уникав.

М о н т е к к і

Його там часто зустрічають вранці.
Ранкові роси множить він слізьми,
Зітханнями примножуючи хмари.
Та тільки-но на сході розпочне
Завіси відслоняти біля ложа
Ранкової Аврори промінь сонця,
Мій син тікає, змучений, додому,
У спальні замикається на ключ
І штучний морок створює в кімнаті,
На вікнах опускаючи фіранки.
Боюсь, що через сум зачакне син,
Як вчасно не усунути причин.

Б е н в о л і о
Які ж причини, мій шляхетний дядьку?

М о н т е к к і
Від нього я нічого не добився.

Б е н в о л і о
Чи ви хоч дізнавалися про це?

М о н т е к к і
І сам, і через друзів дізнавався;
Та в пристрастях він сам собі порадник,
Хоч, може, й нерозважливі вони.
Відлюдкуватий він і потайний.
Він відкриває душу неохоче,
Як пуп'янок пошкодженої квітки,
Підточеної хижим хробаком,
Коли вона іще не розпустилась.
Якби ми знали привід для страждання,
Тоді б знайшли для нього лікування.

Б е н в о л і о
Он він іде. Як будемо одні,
Можливо, він відкриється мені.

М о н т е к к і
Тоді тебе залишимо ми з ним.
Хай допоможе Бог тобі (до дружини.) Ходім.

Входить Р о м е о.

Б е н в о л і о

Вітаю з добрим ранком!

Р о м е о

Ще лиш ранок?

Б е н в о л і о

Дев'яту продзвонили нещодавно.

Р о м е о

Години смутку тягнуться так довго!

Скажи, це щойно батько мій тут був?

Б е н в о л і о

Так, він. Та що розтягує години?

Р о м е о

Відсутнє те, що скрашує нам дні.

Б е н в о л і о

Невже ти закохався?

Р о м е о

Знемагаю.

Б е н в о л і о

Від почуття?

Р о м е о

Нащо воно мені,

Коли байдужа та, яку кохаю?

Б е н в о л і о

На жаль, кохання ніжне на словах,

А в дійсності свавільне і жорстоке.

Р о м е о

На жаль, і без очей сліпе кохання

Шляхи знаходить до свого бажання.

Обідаємо де ми? Що тут сталося?

Не варто говорити - я все чув.

Усюди ворожнеча чи любов.

Страшна ненависть, та любов страшніша.

Любов, ти щось, що створене з нічого,
Хаос видінь з красивого й пустого,
Свинцевий пух і сонцесяйний дим,
Вогонь холодний, немічне здоров'я.
В тобі усе не так, як справді є.
Таке й кохання змучене моє.
Ти не смієшся?

Б е н в о л і о

Плакати готовий.

Р о м е о

За чим?

Б е н в о л і о

Що гірко в тебе на душі.

Р о м е о

Та приятель друга, відчуваю сам,

Посилює лиш горе співчуттям.

Мій сум, неначе камінь той достоту;

Твій смуток тільки збільшує скорботу.

Любов – то чад від пристрасних зітхань,

Хоч для коханців – це вогонь бажань.

Придушена в душі собі на горе,

Вона сльозами переповнить море.

Безумство мудре – в цьому суть любові,

Гіркота жовчі й ласощі медові.

Прощай!

(Іде.)

Б е н в о л і о

Ромео, стій! Ходімо разом.

Не завдавай відмовою образи.

Р о м е о

Навіщо?.. Де Ромео, зокрема?..

Себе я втратив... Тут мене нема.

Б е н в о л і о

Скажи серйозно, ти кого кохаєш?

Р о м е о

Ти хочеш знову стогонів і сліз?

Б е н в о л і о

Скажи мені без сліз, але й без жартів.

Р о м е о

Не здатний я тепер смішити світ,
Як хворий, що складає заповіт,
Але скажу: закоханий я в жінку.

Б е н в о л і о

Сказавши навмання, я влучив в ціль.

Р о м е о

Стрілець ти добрий, а вона прекрасна.

Б е н в о л і о

Чим краща ціль, тим влучити простіше.

Р о м е о

І все ж ти схибив. Купідона стріли
Повз це жорстоке серце пролетіли,
Закуте в цноту, як Діана в лати.
Тож не страшний для неї бог крилатий.
Не слухає вона зізнань любовних,
Від поглядів тікає красномовних
І до прикрас байдужа золотих,
Що часом спокушають і святих.
Красою лиш пишається своєю,
Яка, на жаль, так і помре із нею.

Б е н в о л і о

Що? Поклялась довіку дівувати?

Р о м е о

І світу цим завдасть вагомї втрати,
Бо, стримавши обітницї напасть,
Нащадкам цю красу не передасть.
Вона занадто мудра й чарівна,
Чим доведе до відчаю вона.
Та чи заслужить на блаженство раю,
Коли вона мені так серце крає?
Я ж на любов її не заслужу.

Я - вбитий, хоч живий і це кажу.

Б е н в о л і о

Послухай-но: не думай ти про неї.

Р о м е о

Сказати легко, виконати як?

Б е н в о л і о

Очам дай волю. Іншими милуйся.

Р о м е о

Та порівняння з іншими примусить

Згадати про довершеність її.

Ті чорні маски, що жінки вдягають,

Здається нам, приховують красу.

Людина, що осліпла, не забуде

Про скарб краси, який не бачить зір.

Ти покажи мені найкращу жінку -

Її краса мені лиш нагадає,

Що мила все ж прекрасніша за всіх.

Прощай, і забуттю мене не вчи.

Б е н в о л і о

Все осягнеш ти з часом, живучи.

Ідуть геть.

Сцена друга

Інша вулиця.

Входять К а п у л е т т і , П а р і с і с л у г а .

К а п у л е т т і

Однаково з Монтеккі нас обох

Покарано; і, думаю, неважко

Нам, старикам, було б у мирі жити.

П а р і с

Обоє заслужили ви на шану,

І жаль, що поміж вами ворожнеча.

Та що на пропозицію мою
Ви скажете?

К а п у л е т т і

Те саме, що й раніше:
Життя і світу ще дочка не знає,
Бо їй і чотирнадцяти немає.
Нехай краса двох пишних літ зів'яне,
Дружиною тоді Джульєтта стане.

П а р і с

Ставали і молодші матерями.

К а п у л е т т і

Тому вони і в'януть дуже рано.
Всіх первістків моїх взяла земля,
Живою лиш Джульєтта залишилась,
Єдина спадкоємиця моя.
Та я не упиратимусь на слові,
Якщо доб'єтесь ви її любові,
Бо згода батька, рішення й думки
Залежать від бажань його дочки.
Сьогодні на бенкет в моєму домі
Зберуться рідні, друзі і знайомі –
Всі ті, кого люблю. Чекаю й вас,
Як гостя найдорожчого для нас.
Красуні будуть, та такі чудесні,
Що зорі перевершують небесні.
Поява їх розкішного букета
Служитиме окрасою бенкета.
Джульєтта також буде серед них,
Хоча й не перша між зірок земних.
А ви до них пильніше придивіться.
Як знайдете довершену – женіться.
Ходімо разом, графе.
(до слуги)
Ну, а ти
Усю Верону мусиш обійти.
Про наш бенкет ти зробиш оповістку.
Запрошуй всіх, хто є у цьому списку.
(Дає папір.)

Капулетті і Паріс ідуть геть.

С л у г а. "Запрошуй всіх, хто є у цьому списку". А хто ж його знає, що в ньому написано? Може, там сказано, щоб швець знав лиш свій аршин, кравець – свою колодку, рибалка – свій пензель, а маляр – свій ятір? Як мені второпати, чиї імена тут записані? Треба знайти когось із грамотіїв. А, ось і вони.

Входять Б е н в о л і о і Р о м е о.

Б е н в о л і о

Вогонь долає лиш новий вогонь,
Страждання теж лікує лиш страждання.
Як голова йде обертом, либонь
Потрібне протилежне обертання.
Якщо нову отруту проковтнути,
Позбудешся минулої отрути.

Р о м е о

При цьому незамінний подорожник.

Б е н в о л і о

Коли ж бо?

Р о м е о

Як поламана нога.

Б е н в о л і о

Ромео, ти, напевне, з'їхав з глузду?

Р о м е о

Не з'їхав, та потрапив до в'язниці,
Де б'ють і морять голодом мене.
За що – не знаю. (Підходить слуга.)
Добрий день, люб'язний.

С л у г а

День добрий вам. Чи вмієте читати?

Р о м е о

У книзі долі про свої страждання.

С л у г а. Це ви могли прочитати, і не знаючи грамоти. Але скажіть, будь ласка, чи вмієте ви читати по писаному?

Р о м е о

Так, знаючи і літери, і мову.

С л у г а

Жартуйте? Щасливо залишатись,

(Збирається іти.)

Р о м е о

Стривай, не йди. Читати я умію.

(Читає.)

"Запросити синьйора Мартіно з дружиною і дочками; графа Ансельмо з красунями-сестрами; вдову синьйора Вітрувіо; синьйора Плаченціо з його чарівною небогою; Меркуціо і його брата Валентина; мого дядька Капулетті з дружиною і дочками; мою гарненьку племінницю Розаліну; Лівію, синьйора Валенціо з його кузенком Тібальтом; Лючію і дотепну Гелену". (Повертає список.) Блискуче товариство! Куди ж їх запрошують?

С л у г а. Туди.

Р о м е о. Куди?

С л у г а. На вечерю, в наш дім.

Р о м е о. В чий дім?

С л у г а. В дім мого господаря.

Р о м е о. З цього питання слід було починати.

С л у г а. Я вам і без питання все розкажу. Мій господар – уславлений і багатий синьйор Капулетті. Якщо ви не належите до роду Монтеккі, маю честь запросити і вас на бенкет, перехилити зо два келихи. Зоставайтеся здорові. (Іде геть.)

Б е н в о л і о

Серед красунь, що будуть на бенкеті,

З'явитися повинна Розаліна,

В яку ти так закоханий. Ходім

І поглядом тверезим порівняймо

Її красу з красунями Верони –

Ти вже не створиш лебедя з ворони.

Р о м е о

Як на святиню наклеп я звезду,

Хай сльози стануть полум'ям пекучим!

Наклепникам-очам я доведу

Їх ересь покаранням неминучим.

Відколи світить сонце й квітне цвіт,

Подібної крси не бачив світ!

Б е н в о л і о

Пусте! Її красунею вважати
Ти міг, бо не було з ким порівняти.
Та зваживши на шальках терезів
Її красу з красою інших дів,
Що на бенкеті пишно зарясніє,
Краса її відразу потьмяніє.

Р о м е о

Піду з тобою з іншої причини:
Щоб милуватись личком Розаліни.

Ідуть геть.

Сцена третя

Кімната в домі Капулетті.
Входять с и н ь й о р а К а п у л е т т і
і г о д у в а л ь н и ц я .

С и н ь й о р а К а п у л е т т і
Де доня, годувальнице? Поклич.

Г о д у в а л ь н и ц я
Та кликала вже! Цнотю своєю
В мої дванадцять років вам клянуся,
Що кликала. (Кличе.)
Мое ягнятко! Пташко!
Куди ж вона поділась? Гей! Джульетто!
Входить Д ж у л ь е т т а .
Д ж у л ь е т т а
Хто звав мене?
Г о д у в а л ь н и ц я
Синьйора - ваша мати.
Д ж у л ь е т т а
Я тут, синьйоро. Що хотіли ви?

С и н ь й о р а К а п у л е т т і
Залиш нас, годувальнице. Нам треба
Із нею говорити наодинці.
Стривай! Не йди. Лишися краще тут.

Мою дочку з народження ти знаєш.

Г о д у в а л ь н и ц я

Я до години знаю вік її.

С и н ь й о р а К а п у л е т т і

Їй сповниться, здається, чотирнадцять?

Г о д у в а л ь н и ц я

Так, чотирнадцять закладу зубів

(Хоч їх, на жаль, у мене лиш чотири),

Що їй іще не повних чотирнадцять.

До дня Петра святого скільки часу?

С и н ь й о р а К а п у л е т т і

Десь тижнів зо два, а можливо, й більше.

Г о д у в а л ь н и ц я

Ну от, під вечір в цей святковий день

Їй чотирнадцять виповниться років.

Вона й моя Сусанна (упокій,

Спасителе, всі християнські душі) –

Однолітки. Сусанну Бог прибрав.

Не варта я була такого скарбу!

А вашій точно буде чотирнадцять.

Я добре пам'ятаю, як її

Я від грудей нарешті відлучила

В рік землетрусу. Одинадцять років

З тих пір минуло. Ви тоді були

Із чоловіком в Мантуї. Натерла

Я полином соски, сиджу на сонці,

На голубник обпершись, а вона

Розсердилась, гіркоту скуштувавши,

На мене замахнулась кулачком...

Аж тут і захитався голубник.

Я кинулася геть, її схопивши.

Відтоді рівно одинадцять років.

Вона тоді вже бігати навчилась,

Хоч ще нетвердо. Десь напередодні

Вона набила гулю на чолі.

Мій чоловік покійний, жартівник,

(Хай упокоїть Бог цю грішну душу)
Їй встати допоміг і запитав:
"Що, впала ниць, дурненька? Підростеш,
Розумна станеш - падатимеш навznak.
Чи правду я кажу?" Тоді дитина,
Спинивши плач, йому сказала: "Так".
Хоч це і жарт, а вийшло справедливо.
Ніколи не забуду, як тоді
Спитався він: "Чи правду я кажу?"
Вона ж, дурненька, стихла й каже: "Так".

С и н ь й о р а К а п у л е т т і
Ну досить, годувальнице; помовч.

Г о д у в а л ь н и ц я
Мене щоразу розбирає сміх,
Коли згадаю, як вона, дурненька,
Спинила плач і проказала: "Так".
Дивлюсь - а в неї гуля на чолі
Не менша, аніж півняче яєчко.
Так вдарилась! І плакала так гірко!
А чоловік: "Тепер ти впала ниць,
А підростеш, то падатимеш навznak?"
Вона затихла і сказала: "Так".

Д ж у л ь е т т а
Прошу тебе: будь ласка, перестань.

Г о д у в а л ь н и ц я
Ну, добре вже, мовчу, Господь з тобою.
Ти - краща з тих, кого я годувала.
Дожити б тільки до твого весілля!
Не хочу більш нічого у житті.
С и н ь й о р а К а п у л е т т і
Я саме про весілля і хотіла
З тобою говорити. Чи бажаєш,
Джульєтто, незабаром вийти заміж?

Д ж у л ь е т т а
Про честь таку не думала ще я.

Г о д у в а л ь н и ц я

"Про честь!" Якби тебе не годувала,
Сказала б: розум з молоком всмоктала.

С и н ь й о р а К а п у л е т т і

Пора тобі подумати про шлюб.
Чимало у Вероні дам вельможних,
Твоїх ровесниць, мають вже дітей.
Якщо не помиляюсь, я сама
Тебе в твоєму віці народила,
А ти ще незаміжня. Та коротше:
Паріс шляхетний сватає тебе.

Г о д у в а л ь н и ц я

Оце так кавалер! Найкращий в світі!
Такого навіть з воску не зліпити.

С и н ь й о р а К п у л е т т і

Між молоді Верони - кращий квіт.

Г о д у в а л ь н и ц я

І справді - квітка, незрівнянна квітка.

С и н ь й о р а К а п у л е т т і

Що скажеш ти? Чи зможеш покохати?
Сьогодні він прибуде на бенкет.
Вдивись, як в книгу, в юний лик Паріса.
Грмонію шукай в прекрасних рисах.
Якщо питання виникнуть чи страх,
Пояснення шукай в його очах.
Цій книзі про любов, що повна чару,
Не вистачає гідного футляру.
Як риба, що живе у глибині,
Краса душі ховається на дні.
Та зовнішня краса іще цінніша,
Як попри ній краса душі видніша.
Написано лиш те талановито,
Коли прекрасний зміст у книзі скрито.
Та вдвічі нам дорожчі книги ті,
Що застібки скріпляють золоті.
Тож розділи з ним все, що є у нього,

Сама, однак, не втративши нічого.
Г о д у в а л ь н и ц я
Від чоловіка жінці – лиш прибуток.

С и н ь й о р а К а п у л е т т і
Скажи, чи зможеш ти його любити?

Д ж у л ь е т т а
Як зір любов зуміє пробудити,
То, може, справді в ньому щось знайду.
Та ввічливості меж не перейду.

Входить с л у г а.
С л у г а. Синьйоро, гості зійшлися, вечеря готова. Вас кличуть. Питаються, де синьйорина... на кухні клянуть годувальницю, і все у безладі. Мені наказано негайно подавати. Благаю, синьйоро, приходьте скоріше. (Іде геть.)

С и н ь й о р а К а п у л е т т і
Ходім, Джульетто. Граф уже чекає.

Г о д у в а л ь н и ц я
Хай Бог їй ночі щастя посилає!

Ідуть геть.

Сцена четверта

Вулиця.
Входять Р о м е о, М е р к у ц і о і Б е н в о л в о
з п'ятьма чи шістьма іншими масками,
за ними с л у г и зі смолоскипами.

Р о м е о
Чи слід нам щось сказати, увійшовши,
Чи ввійдемо без будь-яких пояснень?

Б е н в о л і о
Ні, пишномовність вийшла вже із моди
І застарів опецьок-Купідон
З колчаном, повним стріл, і довгим луком,
Що так лякає молодих жінок.

Не треба і Пролога, що промову
Не здатний проказати без підказки.
Хай, що завгодно, думають про нас, -
Ми тільки потанцюємо і підем.

Р о м е о

Подайте смолоскип: я посвічу вам;
Для танців аж занадто я сумний.

М е р к у ц і о

Ні, друже, ти повинен танцювати.

Р о м е о

Не ждїть цього! Ви в бальних черевиках,
Вам легко, а у мене на душі
Свинець, що не дає ступити й кроку.

М е р к у ц і о

Позич у Купідона пару крилець,
Та й пурхай, наш закоханий, на них!

Р о м е о

Його стріла сильніша, аніж крила:
Поранений, я більше не злечу
До неба над скорботою своєю.
Мене гнітить кохання, як тягар.

М е р к у ц і о

Отямся, схаменися - й переможеш
Оцю істоту ніжну, цю любов.

Р о м е о

О ні! Любов не ніжна, а жорстока,
Що коле, мов тернові колючки.

М е р к у ц і о

Якщо любов жорстока із тобою,
І ти до неї теж жорстоким будь.
Щоб подолати, сам коли і дряпай.
(Слугам.)

Подайте маску! Байдуже мені,

Якщо я в ній здаватимусь потворним.
Нехай сама за мене червоніє.

Б е н в о л і о
Пора ввійти; постукаймо, заходьмо
І без розмов вступаймо у танок.

Р о м е о
Подайте смолоскип! Нехай ногами
Потопчуть очеретяні циновки
Всі ті, у кого легко на душі.
А я світити буду і дивитись,
Бо зовсім не до радощів мені.

М е р к у ц і о
Ну, не сумуй! Якщо ти сам безсилий,
Ми витягнемо шкапу із багна –
Тебе з любові, у якій загруз ти.
Ходім. Не варто світло витрачати.

Р о м е о
Це як?
М е р к у ц і о
Втрачати час на балачки
Безглуздо, як палити вдень свічки.
Тож сенсу більше у моїх словах,
Ніж розуму у наших головах.

Р о м е о
Та чи розумно на бенкет іти
Незваними?

М е р к у ц і о
Чому питаєш ти?

Р о м е о
Я бачив сон.
М е р к у ц і о
Я – теж; то чим хвалиться?

Р о м е о
Що бачив ти?
М е р к у ц і о
Що брешуть всі сновидці.

Р о м е о

Є віщі сні. Побачити іще б...

М е р к у ц і о

Ти, певне, бачив королеву Меб!
То повитуха фей. Вона не більша
Агата у каблучці олдермена.
Вона в упряжці із найменших мошок
У сплячих роз'їжджає по носах.
З крил коника дашок її візка,
З найтонших павутинок в неї віжки,
З павучих лапок спиці у коліс,
А збруя вся - із місячного світла.
Їй волосинка служить батогом,
А пужалном - гомілка цвіркунова.
За кучера - малесенький комарик,
Не більший, аніж білі черв'ячки,
Що у служниць під нігтями бувають.
Візок її з горіха лісового,
Обточеного вмилім короїдом,
Що служить їй каретником давно.
Коли проїде королева Меб
По мозку у закоханих, їм сниться
Кохання; по колінах у придворних -
І сняться їм улесливі поклони;
До пальців адвоката доторкнеться -
І сняться адвокату хабарі.
Проїде по вустах жінок прекрасних -
І сняться їм жагучі поцілунки,
(Хоч часто спересердя насилає
Прищі й болячки королева Меб
На тих, що надто люблять фарбуватись).
Проїде по чолу у кар'єриста -
І той вві сні вже бачить хлібне місце,
А полоскоче ніздрі у абата -
І бачить він подвоєний дохід.
Промчить вона по шиї у солдата -
Ввижаються йому криваві битви,
І дзвін клинків, і барабанний бій.
Здригнувшись, прокидається служивий,
Та, помолившись, знову засинає.
Та ж сам Меб скуйовджує волосся

Людей, а коням заплітає гриви.
Та ще й дівчат привчає уві сні
Вагу сторонню на собі тримати,
Щоб виконать призначення жінок.
Іще ця Меб...

Р о м е о
Меркуцію, доволі!
Говориш ти дурниці.

М е р к у ц і о
Так, про сни,
Про цих дітей розслабленого мозку,
Які по суті – тільки гра уяви.
Ця гра, немов повітря, невагома,
Мінлива, наче вітер, що свавільно
Несе на північ лагідне тепло,
А вже за мить на південь – лютий холод.

Б е н в о л і о
Цей вітер здув, здається, наші плани:
Бенкет скінчився, прийдемо ми пізно.

Р о м е о
А я боюсь, що прийдемо зарано.
Мене чомусь гнітить передчуття:
Немов би щось недобре розпочнеться,
Ще скрите дотепер у надрах долі,
Що викличе розв'язку нищівну.
Обірветься життя, що б'ється в грудях,
І я зустріну передчасну смерть.
Та той, хто править човником моїм,
Хай напинає парус! Ну, ходім!

Б е н в о л і о
Бий в барабан!
Ідуть геть.
Сцена п'ята

Зала в домі Капулетті.
Музиканти чекають.
Входять слуги з серветками.

1-й с л у г а. Де ж Сотейник? Чому він не допомагає прибирати? Напевне, облизує тарілки. Він лиш це і знає.

2-й с л у г а. Коли вся чиста робота доручена одному чи двом, а в них ще й руки немиті, то вийде дуже брудна справа.

1-й с л у г а. Геть ці табуретки! Відсуньте шафу з посудом, та пильнуйте за сріблом (одному зі слуг). Приховай для мене шматочок марципана та впусти Сусанну і Неллі. Гей, Ентоні! Сотейнику!

3-й с л у г а. Що потрібно?

1-й с л у г а. Тебе чекають, питають, шукають і кличуть усюди, а тебе ніде нема.

3-й с л у г а. Та не можу я бути і тут, і там, і всюди. Веселіше, хлопці! Бо хто останнім лишиться, на того все і спишеться.

Ідуть геть.

Входить К а п у л е т т і з родиною, гостями та масками.

К а п у л е т т і

Ласкаво прошу! Хай прекрасні дами,
Які не мають мозолів на ніжках,
Танцюють з вами! Хто із них тепер
Відмовиться від танців? Присягаюсь,
Як хтось з красунь маніжитись почне, -
У неї мозолі. Ну що, спіймав?
(до Ромео і його супутників)

Вітаю вас, синьйори! Пам'ятаю:
Колись я також маску одягав
І ніжно шепотів у миле вушко
Свої зізнання. Все пройшло, пройшло...
Привіт мій вам! - Ну, грайте ж, музиканти! -
Гей, місця, місця! Нумо всі в танок!

Грає музика, гості танцюють.
Побільше світла, слуги! Геть столи!
Камін гасить, тут жарко і без нього.
(до старого К а п у л е т т і)
Нарешті бачу вас, люб'язний дядько.
Сідаймо, наші танці вже минули...
Коли останній раз були ми в масках?

С т а р и й К а п у л е т т і

Відтоді років з тридцять вже пройшло.

К а п у л е т т і

Не може бути! Ні, не так давно.
Було це, як Люченціо женився,
Якраз на Трійцю. Років з двадцять п'ять
Пройшло з тих пір.

С т а р и й К а п у л е т т і
Ні, більше. Син у нього
Вже має тридцять років.

К а п у л е т т і
Та невже!
Він ще недавно був неповнолітній.

Р о м е о
(до свого слуги)
Хто синьйорина та, що йде під руку
З щасливим кавалером?

С л у г а
Я не знаю.
Р о м е о
(дивлячись на Джульєтту)
Яка прекрасна! Очі ці ясні
Світліш горіти змушують вогні.
На фоні ночі погляд, чару повний,
Немов у вусі мавра перл коштовний.
І вся вона поміж дівчат і жон,
Немов голубка біла між ворон.
Я підійду цій масці завдяки,
Щоб лиш торкнутись до її руки.
Краси і справді бачив я замало.
Ні, серце, ти ще досі не кохало!

Т і б а л ь т
Я впізнаю за голосом Монтеккі.
Паж, принеси рапіру! Як! Посмів
Зухвалець цей з'явитися сюди
Під маскою, щоб наш бенкет ганьбити?
За честь сім'ї, зневажену цілком,
Його убити не було б гріхом.

Капулетті

Чому ти розлютився так, небоже?

Тібальт

Бо в дім таємно ворог наш - Монтеккі
Під маскою наважився з'явитись,
Щоб над бенкетом нашим поглумитись.

Капулетті

Ромео юний тут?

Тібальт

Авжеж, Ромео.

Капулетті

Угомонися і облиш його!

Себе тримає він цілком шляхетно.
Сказати чесно - вся Верона хвалить
Його за чемність і за доброчесність.
За всі міські скарби я не дозволю,
Щоб тут, у нас, образили його.
Тож наберись терпіння і на нього
В подальшому уваги не звертай.
Так хочу я. І не дивись похмуро,
Бо на бенкеті недоречна злість.

Тібальт

Вона доречна, як між нас негідник.
Я не стерплю його.

Капулетті

Ого! Не стерпиш?

Терпіти змушу - чуєш ти, хлопчисько?
Хто з нас господар? Я чи ти? Отож!
Не стерпить він! Та, Господи, він може
Усіх гостей моїх перелякати
І викликать сум'яття серед них!

Тібальт

Але ж ганьба це, дядьку!

Капулетті

Досить, досить!

Занадто ти зухвалий. Та дивись,
Бо потім доведеться жалкувати!
Надумав, – чорт візьми! – мене бісити.
Знайшов хвилину... Вгомонись, зухвальче,
Бо я зумію... (слугам)
Більше світла, світла!
(до Тібальта)
...ні, змушу вгомонитися тебе.
(до гостей)
Ну, друзі, веселіше, веселіше!

Т і б а л ь т
Я краще геть піду. Хоч я мовчу,
Але від люті й сорому тремчу.
Оце солодке вторгнення вороже
На жовч гірку перетворитись може.

Виходить.
Р о м е о
(до Джульєтти)
Якщо рука лишила слід незримий,
Що оскверняє, як напасть лиха,
Нехай вуста – покірні пілігрими –
Зітруть цілунком слід цього гріха.

Д ж у л ь є т т а
В побожності руки гріха немає:
Є, безперечно, руки й у святих.
З молитвою прочанин їх торкає,
І дотик цей, як поцілунок їх.

Р о м е о
Та є, крім рук, вуста у пілігрима...

Д ж у л ь є т т а
Так, для молитви...
Р о м е о
О, моя свята!
Дозволь, щоб доторкнулися вуста
До вуст твоїх. Не будь же невмолима!

Д ж у л ь е т т а

Святі, сам знаєш, незворушні й чемні,
Хоч би й були моління недаремні.

Р о м е о

Будь зовні незворушна, щоб по суті
Підтвердить: молитви мої почуті.
(Цілує її в губи.)
Твої уста мій гріх з моїх знімають.

Д ж у л ь е т т а

Мої уста взяли на себе гріх.

Р о м е о

Який солодкий він, – уста лиш знають.
Дозволь, його зніму із вуст твоїх.
(Цілує її вдруге.)

Д ж у л ь е т т а

Мій пілігрим цілує, як по книзі.
(Входить годувальниця.)

Г о д у в а л ь н и ц я

Вас матінка шукає, синьйорино.
Джульєтта відходить.

Р о м е о

Хто в неї мати?

Г о д у в а л ь н и ц я

Хто ж цього не знає?
Це – наша господиня, Капулетті –
Розумна, добра й доброчесна жінка.
Я годувала донечку її,
З якою ви тут щойно розмовляли.
Скажу вам прямо: буде той щасливим,
Кому до рук дістанеться цей скарб.
(Відходить.)

Р о м е о

І треба ж так скінчитися забаві –
Мое життя у ворога в заставі!

Б е н в о л і о

Ходім. Забава наша удалась.

Р о м е о

Боюсь, моя біда лиш почалась.

К а п у л е т т і

Ні, гості дорогі, ще не розходьтесь.

Готуються для вас іще закуски.

Ви все ж таки йдете? Тоді усім

Вам дякую за честь вас тут приймати.

Гей, смолоскипів принесіть побільше!

(до старого Капулетті)

Прощайте, дядьку! Надобраніч всім!

Піду до ліжка. Час уже не ранній.

Виходять усі, крім Джульетти і годувальниці.

Д ж у л ь е т т а

Поглянь сюди й скажи: хто той синьйор?

Г о д у в а л ь н и ц я

Тіберіо старого спадкоємець.

Д ж у л ь е т т а

А той, що до дверей якраз підходить?

Г о д у в а л ь н и ц я

Петруччіо, здається, молодий.

Д ж у л ь е т т а

А той, що танцювати відмовлявся?

Г о д у в а л ь н и ц я

Не знаю.

Д ж у л ь е т т а

То піди, спитай, хто він.

(Годувальниця іде.)

Якщо жонатий він, то я загину.

Не в шлюбну постіль ляжу - в домовину.

Голувальниця повертається.

Г о д у в а л ь н и ц я
Його зовуть Ромео. Він - Монтеккі,
Син ворога, єдиний спадкоємець.

Д ж у л ь е т т а
Моя любов єдина проросла
З ненависті, що у душі жила.
Не знаючи, хто він, його зустріла.
Дізналася ж тоді, як полюбила.
І от я, не бажаючи того,
Кохаю ніжно ворога свого.

Г о д у в а л ь н и ц я
Що кажеш ти?
Д ж у л ь е т т а
Це - вірші. Кавалер
Мене навчив, танцюючи.

Г о д у в а л ь н и ц я
Ходім.
Останній гість уже залишив дім.
Ідуть геть.

Д І Я Д Р У Г А

П Р О Л О Г

Входить х о р.
Х о р
Колишню пристрасть час в труну поклав;
Нова любов у серці запалала.
І та, за ким Ромео так страждав,
Красунею здаватись перестала.

Тепер юнак Джульетту покохав
І та його відразу покохала.
Він дівчині зізнатись би бажав,
Якби вона його не уникала.

Вона вважає ворогом його,
А він шукає хоч якусь можливість

Відкрити силу почуття свого,
Дівочу подолавши соромливість.

Та пристрасть, час і випадок дадуть
Їм і блаженство, й муки осягнуть.
(Іде геть.)

Сцена перша

Провулок і стіна перед садом Капулетті.
Входить Ромео.

Р о м е о
Чи можу я піти, як тут душа?
Тож повернись до неї, бідний праху!
(Перелазить через мур і зникає в саду.)

Входять Б е н в о л і о і М е р к у ц і о.

Б е н в о л і о
Ромео, друже! Де ти?

М е р к у ц і о
Він за нас,
Напевне, розумніший. Він вже в ліжку.

Б е н в о л і о
Ні, бачив я, що він побіг сюди,
Заліз на мур і в сад із нього скочив.
Поклич його.

М е р к у ц і о
Готовий заклинати.
Ромео, наш закоханий безумець,
Озвися! Дай нам знати хоч зітханням,
Хоч віршиком якимось, що ти тут.
Скажи: "Горить у грудях жар любові".
Хоч слово мов до кумоньки Венери,
З її синка сліпого поглузуй,
Із Купідона, що зумів так влучно
Стрілу свою пустити в короля

Кофетуа. Ні слова, ні зітхання?
Чи він не вмер? Закляття застосую.
Озвись, Ромео! Заклинаю я
Блискучими очима Розаліни,
Чолом високим, ніжними вустами,
Її ногами й стегнами крутими,
А також тим, що поруч і між ними,
З'явися нам, або хоч озовись!

Б е н в о л і о
Розсердиться, якщо тебе він чує.

М е р к у ц і о
За що тут можна сердитись? Коли б
Я заклинанням викликав, скажімо,
Якогось духа і його примусив
Прекрасну Розаліну осідлати
І їздити на ній, аж поки скине,
Тоді йому було б за що гнівितись.
А я всього лиш іменем коханки
Сюди його з'явитися прошу.

Б е н в о л і о
В п'їтми дерев він, певне, заховався,
Щоб настрою відповідала ніч.
Сліпій любові морок більше личить.

М е р к у ц і о
Не влучити у ціль сліпій любові.
Сидить він десь під деревом в саду
І мріє, щоб сама його кохана
Упала в руки, як достиглий плід.
О, щоб той плід порепався увесь!
Ромео, на добраніч! Ночувати
В саду занадто холодно і вогко. –
Чи йдеш?

Б е н в о л і о
Іду. Того шукати марно,
Хто не бажає, щоб його знайшли.

Ідуть геть.

Сцена друга

Сад Капулетті.

Входить Р о м е о.

Р о м е о

Хай із сердечних ран жартує той,
Хто сам не мав їх.
Вгорі на балконі з'являється Д ж у л ь е т т а.
Що за дивне світло?
Там, певне, схід. Сама ж Джульєтта - сонце.
Зійди ж, прекрасне сонечко, і сяйвом
Блиск задрісного місяця затьми,
Який вже і тепер поблід від злості,
Що ти, - одна із німф, його служниця, -
Красою перевершуєш його.
Скинь одяг свій, блідий, зеленкуватий,
Що лиш весталкам личить. Скинь скоріш!
Володарка душі, моя кохана!
Якби вона про це хоча би знала!
Вона говорить, хоч без слів, за неї
Говорять очі. Я їй відповім!..
Ні, я зухвалий: мова не до мене.
Дві зірки, певне, попросили очі
На небі посвітити замість себе,
Або з очниць засяяли самі?
З її рум'янцем поруч бліднуть зорі,
Як блідне свічка у промінні сонця.
Коли б очам знайшлося місце в небі,
Потоки світла затопили б світ
І, день зустрівши, заспівали б птахи...
Ось щічкою торкнулася руки...
О, чом же я не рукавичка з неї?
Її щока торкнулась би мене!

Д ж у л ь е т т а

О горе, горе!

Р о м е о

Щось вона сказала...

О, говори, мій ангеле, іще!
Ти сяєш так у мороці нічному,
Як легкокрилий посланець небес,
Коли він мчить в прозорому повітрі,
Ліниві обганяючи хмарки,
І смертні зачаровано слідкують
За дивним, променистим цим видінням.

Д ж у л ь е т т а
Ромео! О, навіщо ти - Ромео?
Зречись батьків та імені свого!
Якщо не хочеш, присягнись кохати,
І я не буду більше Капулетті.

Р о м е о
(про себе)
Чекати ще, чи зразу говорити?

Д ж у л ь е т т а
Ім'я Монтеккі змушує мене
Дивитись, як на ворога, на тебе.
Але важливо те, який ти сам.
Монтеккі - щось абстрактне: не рука,
Не палець чи якась частина тіла.
О, інше відшукай собі ім'я!
Та що таке ім'я? - одна лиш кличка.
Якби троянда мала іншу назву,
Хіба вона так солодко не пахла б?
Так і Ромео, звавшись не Монтеккі,
Не втратив би довершеність свою.
Зречись же ти ім'я свого, Ромео!
Мене усю візьми собі взамін!

Р о м е о
Ловлю тебе на слові. Лиш скажи,
Що любиш ти мене, і я віднині
Не буде ні Ромео, ні Монтеккі.

Д ж у л ь е т т а
Хто ти такий, що в темряві нічній
Підслухав раптом таємницю серця?

Р о м е о

Назватися не смію, бо ім'я,
Моя свята, ненависне для мене:
Воно тобі вороже. На папері
Побачивши, його б я розірвав.

Д ж у л ь е т т а

Язик твій не сказав ще й сотні слів,
Як я за звуком голосу впізнала,
Що ти - Ромео, більш того - Монтеккі.

Р о м е о

Красуне, не Монтеккі й не Ромео,
Якщо вони ненависні для тебе.

Д ж у л ь е т т а

Скажи, навіщо ти прийшов сюди?
Високий мур не просто перелізти.
Згадай, хто ти: тебе чекає смерть,
Як хтось тебе із родичів побачить.

Р о м е о

Над муром піднесли кохання крила,
Бо стіни для кохання - не завада,
І родичам не зупинить мене.

Д ж у л ь е т т а

Вони тебе уб'ють, якщо застануть.

Р о м е о

А хоч би й так? Твоїх очей байдужість
Страшніша, ніж десятки їх мечей.
Поглянь лиш ніжно, й злобу я здолаю.

Д ж у л ь е т т а

О, тільки б не застали тут тебе!

Р о м е о

Мене укриє ніч від їх очей.
А втім, якщо не любиш, хай застануть.
Бо легше вмерти від ворожих рук,

Ніж далі жити без твого кохання.

Д ж у л ь е т т а

Хто був тобі сюди провідником?

Р о м е о

Любов мені дорогу показала.
Вона мені позичила свій зір.
Я не моряк, та плив би за тобою
На щонайдальший берег океану,
Щоб скарб твого кохання там знайти.

Д ж у л ь е т т а

Моє лице ховає маска ночі,
Але воно від сорому палає
За ті слова, що ти підслухав тут.
Від них би я відмовитись хотіла,
Щоб хоч якусь пристойність зберегти,
Та тільки лицемірити не хочу.
Скажи, чи справді любиш ти мене?
Ти скажеш "так", і я тобі повірю.
Я знаю, що брехливі всі присяги,
І що із них сміється сам Юпітер.
Тож не клянись, Ромео, милий мій.
Скажи, якщо ти любиш, прямо й чесно.
Коли ж вважаєш, що занадто легко
Ти переміг мене, скажу я: "Ні!"
Насуплюся і буду невмолима,
Щоб ти за мною довго упадав.
Я справді безрозсудна, мій Монтеккі;
Можливо, й легковажною здаюсь.
Та буду я вірнішою в коханні,
Ніж ті, які приховують любов.
І я б могла байдужою здаватись,
Коли б ти не застав мене зненацька
І пристрасне зізнання не почув.
Пробач і не вважай за легковажність
Порив, який тобі відкрила ніч.

Р о м е о

Клянусь промінням місяця тремтливим,

Що обливає сріблом ці дерева...

Д ж у л ь е т т а

Ні, місяцем зрадливим не клянись,
Який свій вигляд змінює так часто!
Чи, може, і любов твоя мінлива?

Р о м е о

То чим же присягнутися тобі?
Д ж у л ь е т т а
Не присягайся зовсім. А як хочеш,
Собою присягнись, - моїм кумиром, -
І я повірю.
Р о м е о
Я тобі клянусь...

Д ж у л ь е т т а

Ні, не клянись! Хоч ти - єдина радість,
Та зближення не радує мене.
Раптове, несподіване, поспішне,
Воно занадто з блискавкою схоже,
Що зникне перш, ніж встигнеш ти сказати:
"Ось блискавка". Мій милий, на добраніч!
Хай розів'ється паросток кохання
До зустрічі нової в пишну квітку.
Тож доброго тобі бажаю сну!
Хай тихе щастя, що не має меж,
Тобі у груди переллється теж.

Р о м е о

Невже залишиш без винагороди?

Д ж у л ь е т т а

Якої ж нагороди ти чекаєш?

Р о м е о

Твою присягу в обмін на мою.

Д ж у л ь е т т а

Я присяглась раніше, ніж просив ти,
Але хотіла б клятву повернути.

Р о м е о

Як! Відібрати клятву? Нащо, мила?

Д ж у л ь е т т а

Щоб дати знову клятву ту тобі.

Та я того бажаю, що вже маю:

Моя безмежна ніжність, наче море;

Глибока, як воно, моя любов.

Чим більше їх я віддаю тобі,

Тим більше залишається у мене.

Обидві - нескінченні.

Г о д у в а л ь н и ц я кличе за сценою.

В домі шум!

Прощай, Ромео любий! - Я іду! -

Мені будь вірним, милий мій Монтеккі.

Ще трохи почекай - я повернусь.

(Виходить.)

Р о м е о

Блаженна ніч! Благословенна ніч!

Але, як ніч, - можливо, все це сниться?

Для дійсності занадто сон солодкий!

Знову з'являється Д ж у л ь е т т а.

Д ж у л ь е т т а

Ще кілька слів, Ромео, і тоді вже

Розійдемося. Якщо мене ти любиш

І думаєш про шлюб, то завтра вранці

Ти передай записку з посланцем,

Якого я пришлю, - де і коли

Ми зможемо з тобою повінчатись.

І я складу життя до ніг твоїх,

Піду з тобою хоч до краю світу.

Г о д у в а л ь н и ц я

(за сценою)

Джульєтто!

Д ж у л ь е т т а

Я іду! - Як ти задумав

Вчинити щось недобре...

Г о д у в а л ь н и ц я

(за сценою)

Синьйорино!

Д ж у л ь е т т а

Іду, іду! - ... тоді тебе молю:

Облиш мене одну із власним горем.

Тож завтра я пришлю.

Р о м е о

Клянусь душею...

Д ж у л ь е т т а

Бажаю ночі доброї ще раз!

(Виходить.)

Р о м е о

Вона без тебе спохмурніла враз.

(Робить кілька кроків, щоб піти.)

До милої, як з школи, мчить кохання,

Бреде ж від неї, ніби в школу зрання.

Д ж у л ь е т т а

(знову виходячи на балкон)

Ромео, стій! Якби у мене був

Сокольного голос, щоб до себе

Я приманила сокола мого!

В неволі голос хриплий і слабкий.

Інакше б я примусила луну

Захрипнути ще більше, аніж я,

Повторюючи це ім'я за мною.

Р о м е о

(повертаючись)

Моя душа мене до себе кличе.

Як ніжно й срібно голос цей звучить

І пестить слух, мов музика прекрасна!

Д ж у л ь е т т а

Ромео!

Р о м е о

Люба!

Д ж у л ь е т т а

То коли ж до тебе

Мені прислати завтра посланця?

Р о м е о

Десь о дев'ятій.

Д ж у л ь е т т а

Добре. Та здається,

Що двадцять років ще до тої миті! –

Забула – нащо кликала тебе.

Р о м е о

Дозволь лишитись, доки ти згадаєш.

Д ж у л ь е т т а

Навмисне не згадаю, щоб лишався,

Бо бути із тобою – то блаженство.

Р о м е о

А я лишусь, щоб ти про все забула.

Забуду й сам, що є у мене дім.

Д ж у л ь е т т а

Уже світає. Час тобі піти.

Та я б хотіла на шовковій нитці

Тебе тримати, як ручну пташину

Тримає часом дівчинка-пустунка,

Що, відпустивши трохи політати,

До себе знов притягує її,

Ревнуючи до волі від любові.

Р о м е о

Хотів би бути пташкою твоєю.

Д ж у л ь е т т а

І я цього хотіла б, та боюся,

Що ласками замучила б тебе.

Добраніч! Хоч гіркі прощання муки,

Так солодко продовжить мить розлуки,

Що я б її тягнула без кінця.

(Зникає.)

Р о м е о

Солодких снів очам, а спокій – серцю!

Чом я не сон, не спокій, щоб до рана

Не розлучались ми, моя кохана?

Тепер піду до пастиря святого,

Пораду й поміч попрошу у нього.

(Іде геть.)

Сцена третя

Келія брата Лоренцо.

Входить Л о р е н ц о з кошиком у руках.

Б р а т Л о р е н ц о

Всміхається світанок сіроокий,
Плямуючи хмарки, й останні кроки
Зробила ніч, хитаючись мов п'яна,
Щоб шлях звільнити для коліс Титана.
Раніш, ніж сонце висушить росу,
Я в кошику своєму принесу
Отруйні трави і цілющі квіти,
Які усі замлі своєї діти.
Земля - це мати і вона ж - могила:
Що породила, те і схоронила.
І скільки трав, що на землі ростуть,
Її, мов груди материнські, ссуть;
Властивостями різні, та багаті
Благословенним вмістом благодаті!
Усе, хоч має зовнішність огидну,
Приносить здатне користь очевидну.
Та можуть шкодить і трава, і злак,
Якщо їх застосовують не так.
Бо навіть доброчесність ненароком
В руках невмілих робиться пороком.
Та здатен добре вивчений урок
Зробити доброчесністю порок.
Буває, в квітці, що всіма забута,
Ховаються і ліки, і отрута.
Її понюхай - і прибуде сили,
А проковтни - і ляжеш до могили.
Як і людина, будь-яке зело
В собі ховає і добро, і зло.
Якщо добро не спинить зла роботу,
Тоді недуга знищить всю істоту.

Входить Р о м е о.

Р о м е о

Добридень, отче!
Б р а т Л о р е н ц о
Хай благословить
Тебе Господь! Чому мене збудить
Ти вирішив, мій сину, так зарано?
Що вдосвіта ти встав - це непогано.
Та все ж таки це - свідчення гризот,
Бо старикам не спиться від турбот,
А юність, безтурботну і ясну,
Нелегко пробудити нам від сну.
Мені прихід твій ранній підказав,
Що ти і зовсім в ліжку не лягав.

Р о м е о
Це правда. Мав солодші я години.

Б р а т Л о р е н ц о
О, гріх! Ти ніч провів у Розаліні?

Р о м е о
Ні, отче мій. Забув про неї я,
І прикрощі мої, і це ім'я.

Б р а т Л о р е н ц о
Хвалю, мій сину. Де ж ти був і з ким?

Р о м е о
Бенкетував я з ворогом моїм -
Красунею з ненависного клану,
Що завдала моєму серцю рану,
І я у серце рану їй завдав.
Ми хочемо, щоб ти нас врятував.
Як бачиш, я ненависті не маю -
Добра собі і ворогу бажаю.

Б р а т Л о р е н ц о
Кажі ясніш! Не треба зайвих слів,
Як просиш про відпущення гріхів.

Р о м е о
Скажу і не триматиму в секреті:

Я покохав Джульєтту Капулетті.
І я для неї теж зробився любим.
Все вирішено. Справа лиш за шлюбом.
Як ми зустрілись, покохали як -
Це розкажу пізніше, позаяк
Повинен ти навіки нас з'єднати:
Негайно і таємно повінчати.

Б р а т Л о р е н ц о
Святий Франциску! Що за дивна зміна?
А твій предмет любові, Розаліна?
Тепер уже забута, нелюбима?
Не серцем люблять юні, а очима.
Із них, я пам'ятаю, сліз потоки
Недавно на твої котились щоки.
Не шкодував солону воду ти,
Щоб почуттям додати гостроти!
Ще від твоїх зітхань усе в тумані,
Ще стогони і клятви полум'яні
Звучать у вухах. Досі ще блищить
Слід від сльози, який не встиг ти змить.
І це був ти! А мук твоїх причина
Була одна - прекрасна Розаліна!
То як же можуть встояти жінки,
Коли такі хиткі чоловіки?

Р о м е о
Мене ж ти лаяв за моє кохання.

Б р а т Л о р е н ц о
Не за любов, а за дурні страждання.

Р о м е о
Її ти радив із корінням рвати.

Б р а т Л о р е н ц о
Та не для того, щоб нову саджати.

Р о м е о
Не докоряй. Тепер любов моя
Мене кохає, як кохаю я -

Не те, що та...

Б р а т Л о р е н ц о

Та бачила, напевно,

Що ти читаєш по складах, непевно

Слова любові, лиш завчивши їх.

Та, вітрогоне, у ділах твоїх

Допомогти я згоден. Я б хотів,

Щоб шлюб цей знищив розбрат між батьків.

Р о м е о

Ходім же. Я тремчу від нетерпіння.

Б р а т Л о р е н ц о

Від поспіху загрожує падіння.

Ідуть геть.

Сцена четверта

Вулиця.

Входять Б е н в о л і о і М е р к у ц і о.

М е р к у ц і о

І де чорти того Ромео носять?

Ти кажеш, він додому не вертався?

Б е н в о л і о

Слуга казав, що не з'являвся він.

М е р к у ц і о

Якщо жорстокосердна Розаліна

Не перестане мучити його,

Він справді втратить розум через неї.

Б е н в о л і о

На нього лист чекає від Тібальта,

Племінника старого Капулетті.

М е р к у ц і о

Готовий побожитися, це - виклик.

Б е н в о л і о

Зуміє він йому відповісти.

М е р к у ц і о. Кожен, хто вміє писати, зуміє відповісти на лист.

Б е н в о л і о. Не листом, а ділом. Ромео покаже, яким буває відважним, коли його зачеплять.

М е р к у ц і о. Бідний Ромео і так ледь живий. Його наскрізь проткнули чорні очі білолицього дівчиська, він поранений у вухо любовною пісенькою, а стріла сліпого пугана потрапила йому в самісіньке серце. Де вже йому тягатися з Тібальтом!

Б е н в о л і о. А чому б і ні? Що таке Тібальт?

М е р к у ц і о. Він перевершує навіть царя котів Тібєрта. Він не лише вправний майстер церемоній, а й хоробрий борець. Фехтує він, як по нотах, ніби співає, дотримуючись такту, міри і дистанції. Витримає паузу, а потім: раз, два, а на слові "три" його клинок уже в твоїх грудях. Він майстерно влучає навіть у шовкові гудзики і великий знавець усіх правил поєдинків, усіх прямих і непрямих приводів до них. О, його безсмертні *passado!* А його *punto revesso!* його *hai!*

Б е н в о л і о. А що воно таке?

М е р к у ц і о. Чума на всіх цих новомодних, манірних, недоланих блазнів, що пересипають мову нескінченними знаками оклику! Тільки й чуєш: "О, Боже, який чудовий клинок! Який дивовижно поставний чоловік! Яка розкішна шльондра!" О, праху мого шановного діда, скажи, чи не прикро, що ми повинні терпіти дзижчання набридлої зарубіжної мошви, усіх цих продавців одягу, що переслідують нас своїми *pardonnez moi* і довели крій штанів до такої потворності, що в них навіть сидіти незручно на наших старих лавах? Щоб їх чорт забрав зі своїми *bonjour* і *bon soir!*

Входить Р о м е о.

Б е н в о л і о. Дивись, ось і Ромео!

М е р к у ц і о. Мов той в'ялений оселедець без ікри. О, м'ясо, м'ясо, чом ти обернулось на рибу? Він вже не людина, а поетичні зізнання Петрарки. Тільки в порівнянні з його коханою Лаурою була кухоною дівкою (хоч її і оспівував кращий поет), Дідона – нечепурою, Клеопатра – циганкою, Єлена і Геро – потаскухами, а Тізба хоч і славилася своїми сірими оченятами, та у них не було блиску. Синьйоре Ромео, *bonjour!* Ось французьке вітання твоїм французьким штаням. Гарну штуку ти з нами вчора вступив!

Р о м е о. Добридень вам обом. Яку ж це штуку?

М е р к у ц і о. Ніби не розумієш. Ти втік від нас! Дременув!

Р о м е о. Пробач, добрий Меркуціо. Я мав важливу справу. Так сталося, що я мимоволі забув про ввічливість.

М е р к у ц і о. Це все одно, що сказати: мені мимоволі довелося згинати коліна.

Р о м е о. Щоб вклонитися.

М е р к у ц і о. Саме для цього.

Р о м е о. Я щонайпристойніше витлумачив твої слова.

М е р к у ц і о. О, я і сам – квіт пристойності.

Р о м е о. Можливо, її троянда?

М е р к у ц і о. Саме так.

Р о м е о. У мене на танцювальних черевиках теж, якщо не троянди, то розетки зі стрічок.

М е р к у ц і о. Дотепно. Носись із цим дотепом, доки не зносяться твої черевики. Коли їх єдина підошва протреться, залишиться, хоч і зношений, твій єдиний дотеп.

Р о м е о. О, бідний дотепе на одній підошві! Як тобі не зноситися?

М е р к у ц і о. На допомогу, друже Бенволіо! Моя дотепність слабшає.

Р о м е о. Батогом її та острогами, батогом та острогами! Бо я заявлю, що обскакав тебе.

М е р к у ц і о. Ну, якщо твої дотепи полетять, як дикі гуси на полюванні, я пропав, бо в твоєму глузді більше безглуздя, ніж у п'яти таких, як мій. Може, ти справді вважаєш мене гусаком?

Р о м е о. Так, гусаком; нічим іншим ти ніколи й не був.

М е р к у ц і о. Якщо насмілишся це повторити, я вщипну тебе за вухо.

Р о м е о. Добрий гусак не щипає.

М е р к у ц і о. Твої дотепи – занадто гостра приправа. Від них щипає язик.

Р о м е о. Хіба гостра приправа не годиться для масного гусака?

М е р к у ц і о. Твоя натягнута дотепність розтягується, як м'яка шкіра; кожен дюйм її можна витягнути до цілого ліктя.

Р о м е о. Я буду доти тягнути її і вздовж, і вшир, доки ти не виявишся вгодованим гусаком.

М е р к у ц і о. Ну, бачиш: хіба не краще жартувати, аніж стогнати від кохання? Тепер ти став говірким, став колишнім Ромео, яким тебе створили природа і виховання. А ця дурнувата любов схожа на блазня, що бігає туди і сюди, висолопивши язика, і шукає, в яку дірку встромити свою забавку.

Б е н в о л і о. Ну, досить!

М е р к у ц і о. Навіщо зупиняєш мою приповідку?

Б е н в о л і о. Я боюся, що вона зайде надто далеко.

М е р к у ц і о. Помиляєшся! Приповідки мої короткі і зайти задалеко вони не можуть. Зміст останньої вичерпано, і я вже мовчу.

Р о м е о. От і добре.

Входять г о д у в а л ь н и ц я і її с л у г а П ' е т р о.

М е р к у ц і о. Парус, парус!

Б е н в о л і о. Їх двоє, двоє: спідниця і штани.

Г о д у в а л ь н и ц я. П'єтро!

П ' е т р о. Що накажете?

Г о д у в а л ь н и ц я. Дай-но моє віяло!

М е р к у ц і о. Закрий швидше її віялом, добрий П'єтро, бо воно краще за її обличчя.

Г о д у в а л ь н и ц я. Доброго ранку, синьйори.

М е р к у ц і о. Доброго вечора, прекрасна синьйоро!

Г о д у в а л ь н и ц я. Хіба ж зараз вечір?

М е р к у ц і о. Авжеж, не ранок, коли тінь від нахабного перста сонячного годинника стоїть на дванадцяти.

Г о д у в а л ь н и ц я. Як вам не соромно! Що ви за людина після цього?

Р о м е о. Це чоловік, синьйоро, якого Бог створив собі на шкоду.

Г о д у в а л ь н и ц я. Слово честі, добре сказано: собі самому на шкоду. Одначе, синьйори, чи не скаже хтось із вас, де мені знайти молодого Ромео?

Р о м е о. Я можу. Та молодий Ромео, коли ви його знайдете, буде на хвилину старішим, ніж тепер, коли ви його шукаєте. Я наймолодший за всіх, що носять це ім'я, хоч, можливо, і не найгірший.

Г о д у в а л ь н и ц я. Тим краще.

М е р к у ц і о. Тим краще, що немає гіршого. Глибоке зауваження!

Г о д у в а л ь н и ц я. Якщо, синьйоре, ви дійсно Ромео, мені треба вам сказати кілька слів наодинці.

Б е н в о л і о. Вона, певне, прийшла кликати його знову кудись на вечерю.

М е р к у ц і о. Ні, вона звідниця, звідниця, чим завгодно поручусь, що звідниця. Ату її!

Р о м е о. Кого ти цькуєш?

М е р к у ц і о. В усякому разі не зайця, а якщо й зайця, то старого, з начинки пирога, що встиг зачерствіти і запліснявіти раніше, ніж його з'їли. (Співає.)

Сивий заєць у пиріг

Може пригодиться.

Тільки б всохнути не встиг,

Щоб не подавитись.

Ти прийдеш додому, Ромео? Ми йдемо на обід до твого батька.

Р о м е о. Я прийду за вами слідом.

М е р к у ц і о. Прощайте, антична синьйоро! (Наспіває.)

Синьйоро, синьйоро, прощайте!

Меркуціо і Бенволіо ідуть геть.

Г о д у в а л ь н и ц я. Щасливої дороги. Скажіть, синьйоре, що то за безпутний чоловік? У нього кожне слово – то або двозначність, або паскудство.

Р о м е о. Це людина, що любить говорити, а слухати – лише себе. За хвилину він може наговорити більше, ніж вислухає за цілий місяць.

Г о д у в а л ь н и ц я. Якщо він здумає плескати щось про мене, я йому покажу! Я його провчу! Я впораюсь не лише з одним, а й з двадцятьма такими нахабами. А не впораюсь, то знайду людей, які його провчать. Я йому не якась шльондра або пиячка. (До П'єтро.) А ти тут стоїш, як пень, і дозволяєш цьому пройдисвіту знущатися наді мною, користуючись моєю беззахисністю?

П'єт ро. Я ж не бачив, щоб хтось користувався вашою беззахисністю, а то б я відразу схопився за меч. Я не гірше за будь-кого вихоплю його, якщо справа дійде до сутички і закон буде на моєму боці.

Г о д у в а л ь н и ц я. Свідок Бог, я і досі тремчу від люті, як у лихоманці! Молокосос! Невіглас!.. Синьйоре, мені треба вам сказати кілька слів. Як я вже казала, моя синьйорина послала мене розшукати вас. Що вона доручила сказати, це я ще залишу при собі, а перш за все скажу вам від себе: якщо ви збираєтеся обдурити її або, як то кажуть, погратися з нею, це з вашого боку буде, як то кажуть, безчесний вчинок, бо моя синьйорина ще така молода! Тому, якщо відносно неї ви виявитесь спокусником, це з вашого боку буде вельми бридко відносно шляхетної синьйорини і навіть дуже негарно.

Р о м е о. Кланяйся своїй прекрасній синьйорині і скажи їй від мене...

Г о д у в а л ь н и ц я. Скажу, як перед Богом, скажу! Ох, і добра ж ви душа! Як же вона зрадіє!

Р о м е о. Та що ж ти їй скажеш? Ти ж нічого від мене не чула.

Г о д у в а л ь н и ц я. Як нічого не чула? Ви звеліли вклонитись їй від вас. Кланяєтесь, отже просите. А що може просити у дівчини справді шляхетна людина, як не її руки?

Р о м е о

Скажи їй, хай відпроситься вона

Піти на сповідь нині по обіді.

Отець Лоренцо в келії своїй

І сповідає нас, і обвінчає.

Візьми собі за труд.

Г о д у в а л ь н и ц я

О, ні! Нізащо!

Р о м е о

Я хочу, щоб взяла. Кажу, бери!

(Дає їй гроші.)

Г о д у в а л ь н и ц я

Невдовзі по обіді? Певне, прийде.

Р о м е о

А ти чекай під стінами абатства.

Тобі слуга мій принесе драбину,

Що сплетена з мотузок. Я по ній

Піднятись зможу до свого блаженства,

Коли настане довгождана ніч.

Будь вірна нам - дістанеш нагороду.

Все скажеш синьйорині. Прощавай.

Г о д у в а л ь н и ц я
Хай Бог оберігає вас! Одначе...

Р о м е о
Що скажеш?
Г о д у в а л ь н и ц я
Чи надійний ваш слуга?
Бо, кажуть, таємницю зберігає
Лиш той слуга, який її не знає.

Р о м е о
Спокійна будь. Надійний він, як сталь.

Г о д у в а л ь н и ц я. Дуже добре, синьйоре. Милішої істоти, ніж моя синьйорина, немає на світі... Боже, боже! Коли вона тільки-но почала говорити... Та ні!.. В місті є один шляхетний синьйор, на ім'я Паріс. Ось йому дуже хотілось би скуштувати цього ласого шматочка. Але вона, - добра душа, - дивилась би охочіше на жабу, наймерзеннішу жабу, ніж на нього. Інколи я дражню її, стверджуючи, що Паріс - найкращий жених для неї. Подивились би ви, що з нею тоді діється! Зблідне, як полотно... А скажіть-но: розмарин і Ромео починаються з одної літери?

Р о м е о. Так, обидва слова починаються з літери "Р". До чого, одначе, це питання?

Г о д у в а л ь н и ц я. Який ви жартівник! Це було б собачою кличкою. Літера "Р" нагадує гарчання. Напевне, ваше ім'я починається з якої-небудь іншої літери. Почули б ви, які хороші слова вона говорить про вас і про розмарин, от би ви зраділи!

Р о м е о. Тож кланяйся синьйорині.

Г о д у в а л ь н и ц я. Тисячу раз уклонюся.

Ромео іде геть.

П'єтро!

П 'є т р о. Що іще?

Г о д у в а л ь н и ц я. Візьми віяло і хутко вперед!

Ідуть геть.

Сцена п'ята

Сад Капулетті.

Входить Д ж у л ь е т т а.

Д ж у л ь е т т а

Як тільки годувальниця пішла,
Пробило дев'ять. А вона казала,

Що вернеться сюди за півгодини.
Можливо, не знайшла його? Та ні!
Вона стара. Коханья посланцями
Думки повинні бути, що летять
Скоріше, аніж сонячне проміння,
Яке за мить із гір зганяє морок.
Тому-то легкокрилих голубів
Венера запрягла у колісницю,
А крила Купідона – швидші вітру.
Вже полудень. Пройшло аж три години, –
Нестерпно довгі, – а її нема.
Якби любов була у неї в серці,
А кров кипіла в жилах, то вона
Із швидкістю гарматного ядра
Мої слова доправила б до нього
І відповідь від нього принесла.
Але старі, неначе напівмертві,
Повільні, мляві, неповороткі,
Важкі, немов свинець, у власних рухах.
Та ось вона!
Входять г о д у в а л ь н и ц я і П ' е т р о .
Голубонько, скажи –
Його знайшла ти? Відішли слугу.

Г о д у в а л ь н и ц я
Чекай на мене, П'єтро, край воріт.

П'єтро виходить.
Д ж у л ь е т т а
Ну, мила, дорога! Якщо погані
У тебе вісті, говори їх прямо.
Якщо хороші, ти їх не смути
Таким печальним виразом обличчя.

Г о д у в а л ь н и ц я
Стомилась я... Дай дух переведу...
О, як болять кістки мої старенькі!

Д ж у л ь е т т а
Свої кістки я віддала б тобі
За добрі вісті. Говори скоріше!

Г о д у в а л ь н и ц я

Куди ти поспішаєш? Зачекай.

Ти бачиш - я відхекатись не можу?

Д ж у л ь е т т а

Одначе, в тебе вистачило духу

Сказати, що відхекатись не можеш.

Твоя заява довша за звістки,

Які не поспішаєш ти сказати.

Хороші чи погані? - говори.

Скажи хоч це, щоб знала я, нарешті,

Радіти чи печалитись мені.

Г о д у в а л ь н и ц я. Ну, слухай. Вибрати дурніше за тебе - неможливо. Ти нічого не тямиш у чоловіках! Ну, куди годиться твій Ромео? Звісно, він гарніший за інших, але його ноги... Не можу сказати про них нічого поганого. Що ж до рук і стану його, то, - хоч про них і не варто говорити, - вони вище будь-яких похвал. Важко назвати його зразком чемності, та я готова поручитися, що він лагідний, як ягня... Отож, дівчисько, йди своїм шляхом і служи Господу, як зумієш... Що у нас було сьогодні на обід?

Д ж у л ь е т т а

Я все це знаю й не про те питаю.

Що про вінчання наше він сказав?

Г о д у в а л ь н и ц я

Як розболілась в мене голова!

О Господи! Тріщить, неначе хоче

На двадцять розколотися шматків.

А ще і спина... І тобі не гріх

Нещасну годувальницю ганяти?

Д ж у л ь е т т а

Жалкую, що нездужаєш, та все ж

Скажи мені, що говорив коханий?

Г о д у в а л ь н и ц я

Коханий твій, як чесний чоловік,

Без сумніву і добрий, і шляхетний,

Вам кланялись звелів. Де ваша мати?

Д ж у л ь е т т а

Де мати? Вдома. Нащо нам вона?
Говориш ти: він чесний чоловік,
А вслід за тим питаєшся, де мати?
Який зв'язок між цим?

Г о д у в а л ь н и ц я
О матір Божа!
Не гарячкуй! Гарячністю своєю
Не накладеш моїм кісткам припарку.
Надалі все робитимеш сама.

Д ж у л ь е т т а
Не сердься! Що сказав тобі Ромео?

Г о д у в а л ь н и ц я
На сповідь відпросися.

Д ж у л ь е т т а
Так. А далі?
Г о д у в а л ь н и ц я
Біжи негайно до отця Лоренцо.
Там в келії чекатиме жених,
Що жінкою тебе своєю зробить.
Як соромливо зашарілись щоки!
О, скоро їм палати доведеться
Від інших несподіванок вночі!
Біжи до церкви. В мене власна справа:
Я принесу драбину, щоб по ній
Заліз в твоє гніздечко милий твій.
Обідати піду, а ти біжи.

Д ж у л ь е т т а
Біжу до щастя. Боже, допоможи!

Виходять.

Сцена шоста

Келія брата Лоренцо.
Входять б р а т Л о р е н ц о і Р о м е о .

Б р а т Л о р е н ц о

Хай небо сприйме рішення твоє,
І вас за шлюб не покарає горем.

Р о м е о

Амінь, амінь! Всі прикрощі у світі
Не зробляться завадою для щастя,
Що принесе мені жадана мить.
З'єднай лиш нас, здійсни святий обряд,
І вже всевладна смерть нас не розлучить.
Лиш тільки б я назвав її своєю!

Б р а т Л о р е н ц о

У пристрастей палких швидкий кінець,
Бо гинуть, спалахнувши наче порох,
Від дотику вогню. Солодкий мед
І той нудотним робиться й огидним,
Бо надто вже солодкий. Ця надмірність
Бажання скуштувати відбиває.
Помірніше люби, така любов
Надійніша. А той, хто поспішає,
Не швидший аніж той, хто зволікає.
Входить Д ж у л ь е т т а.
Ось і вона. Хода її легка
Не лишить слід на плитах віковічних.
Закохані по білій павутині
Пройдуть і не обірвуться, напевне;
До того все, що суєтне, легке.

Д ж у л ь е т т а

О мій духовний отче, добрий вечір!

Б р а т Л о р е н ц о

За нас обох подякує Ромео.

Д ж у л ь е т т а

Вітаю і його, щоб не даремно
Він за обох вас дякував мені.

Р о м е о

Якщо тебе наповнює, Джульєтто,

Таке ж безмежне, як у мене, щастя,
Ти зможеш краще висловить його.
Наповни ж власним подихом повітря,
І хай небесний звук твоєї мови
Усе блаженство наше передасть.

Д ж у л ь е т т а
Любов багатша змістом, ніж словами.
В ній не прикраси - сутність головне.
Лиш бідний знає все, чим володіє.
Моя ж палка любов така безмірна,
Що я скарбів її не полічу.

Б р а т Л о р е н ц о
Ходімо, проведем обряд вінчання.
Удвох не залишу вас все одно,
Допоки шлюб вас не зіллє в одно.

Виходять.

Д І Я Т Р Е Т Я

Сцена перша

Площа у Вероні.
Входять М е р к у ц і о, Б е н в о л і о,
пажі і слуги.

Б е н в о л і о
Меркуціо, ходімо краще звідси.
В спекотний день зустріти Капулетті -
Це неминуча сутичка із ними:
Чомусь у спеку шаленіє кров.

М е р к у ц і о. Ти нагадуєш мені одного з тих гульвіс, які, зайшовши до таверни,
хльоскають по стійці шпагою з вигуком: "Дай, Боже, щоб ти мені не знадобилась!" А,
допивши другу пляшку, самі лізуть в бійку з хазяїном без будь-якої необхідності.

Б е н в о л і о. Хто? Я схожий на такого гульвісу?

М е р к у ц і о. Ще б пак! Ти запальний, як усі італійці. Ти не тільки скипаєш, коли тебе
роздразнити, а й сам роздразнюєш себе, щоб скипіти.

Б е н в о л і о. Ну, то й що?

М е р к у ц і о. А ось що: зйдуться двоє таких, як ти, - і скоро не залишиться жодного - заколять один одного. Ти ладен посваритися будь з ким через те, що в нього у бороді однією волосиною більше чи менше, ніж у тебе. Ти можеш посваритися з тим, хто гризе горіхи, бо у тебе очі горіхового кольору. Яке ж око, окрім саме такого ока, знайде в цьому привід для сварки? В твоїй голові постійно сидить зародок сварки, як майбутнє курча в яйці, хоч цю голову так сильно били при кожній сутичці, що зробили з неї порожню яєчну шкарлупу. Чи не ти почав сварку з перехожим через те, що він закашлявся на вулиці і тим розбудив твого собаку, що дрімав на осонні? Чи не ти зчепився з кравцем через те, що він одягнув камзол, не дочекавшись Великодня? А з іншим - через те, що у його нових черевиків були старі зав'язки? І ти ще умовляєш мене утриматись від сутичок!

Б е н в о л і о. Якби я був таким розбишакою, як ти, то продав би своє життя будь-кому, хто поручився би за нього на годину з чвертю.

М е р к у ц і о. Поручитися за нього! Знайшов дурня!

Б е н в о л і о. Клянусь головою, сюди ідуть Капулетті.

М е р к у ц і о. Клянуся п'ятою, мені це байдуже.

Входять Т і б а л ь т а інші.

Т і б а л ь т

Не відставайте, друзі, я до них; -

Синьйори, добрий день! Мені потрібно

Сказати одне слівце комусь із вас.

М е р к у ц і о. Тільки одне слівце на двох? Додайте до нього хоч щось іще. Ну, скажімо, удар.

Т і б а л ь т. Я завжди готовий це зробити, якщо ви надасте мені привід.

М е р к у ц і о. Невже вам важко самому знайти його?

Т і б а л ь т. Меркуціо, ти співаєш на один лад із Ромео!

М е р к у ц і о. На один лад? Хіба ми музики? Якщо ти вважаєш нас музиками, не чекай почути від нас нічого, крім розладу. (Хапається за руків'я шпаги.) Ось мій смичок! Ти від нього затанцюєш достобіса на інший лад!

Б е н в о л і о

Знайдімо краще десь безлюдне місце,

Щоб висловити там холоднокровно

Претензії, чи зовсім розійтись.

Ми тут серед людей. Усі нас бачать.

М е р к у ц і о

На те у них і очі, щоб дивитись.

Не рушу я із місця.

Т і б а л ь т

Ну й лишайтесь.

(Вдалині з'являється Ромео.)

Бо он людина, що мені послужить.

М е р к у ц і о

Невже він ваш слуга? В лівреї вашій?

На поєдинок викличте його,

Тоді він вам зуміє послужити!

Т і б а л ь т

Ромео, не знайду я інших слів,

Окрім "мерзотник", щоб тебе вітати.

Р о м е о

Але, Тібальте, в мене є причина

Тебе любити. Вибачу тобі

Ненависть слів твоїх. Я не мерзотник.

Прощай. Я бачу, ти мене не знаєш.

(Хоче піти.)

Т і б а л ь т

Хлопчисько! Не загладити образ,

Що ти мені завдав. Берись за зброю!

Р о м е о

Не ображав тебе я і готовий

Тебе любити щиро, хоч тобі

Причина почуття незрозуміла.

Твоє ім'я, люб'язний Капулетті,

Мені так само мило, як моє.

М е р к у ц і о

Ганебна і принизлива покірність!

Alla stoccata виправить її!

(Дістає шпагу.)

Тібальте, щуролове, що ж, виходь!

Т і б а л ь т. Чого ти хочеш від мене?

М е р к у ц і о. Люб'язний котячий царю, нічого крім одного з дев'яти твоїх життів! А потім я з задоволенням візьму і решту. Діставай за вуха шпагу з піхов, бо моя швидше засвище над твоїми вухами!

Т і б а л ь т. До ваших послуг. (Дістає шпагу.)

Р о м е о

Меркуцію, сховай у піхви шпагу!

М е р к у ц і о

Синьйоре, я чекаю на удар.

Б'ються.

Р о м е о

Бенволіо, розборонімо їх!

Синьйори, посоромтесь! Адже герцог

Під страхом смерті всім заборонив

Ці сутички на вулицях Верони.

Меркуцію! Тібальте! Зупиніться!

Тібальт з-під руки Ромео завдає удару

Меркуцію і тікає зі своїми супутниками.

М е р к у ц і о

Він ткнув мене... Чума на ваші сім'ї!

Мені кінець, напевне. Та невже

Нітрохи не дісталось і йому?

Б е н в о л і о

Ти ранений?

М е р к у ц і о

Подряпина, дурниці...

Хоча й цього достатньо... Де мій паж?

Біжи скоріш за лікарем, мій хлопче!

Р о м е о

Тримайся, друже, рана не глибока.

М е р к у ц і о. Так, вона не така глибока, як колодязь, і не така широка, як церковні ворота. Але й цього вистачить: свою справу вона зробить. Зайди до мене завтра, і ти побачиш, що я буду лежати непорушно, як колода. Я більше не жалець на цьому світі, ручуся. Чума на ваші сім'ї! Якийсь собака, щур чи кіт дряпнули людину, і вона повинна вмерти! А він, хвалько, шахрай, негідник, фехтує, ніби за арифметикою... Якого біса всунувся ти між нами? Він поранив мене з-під твоєї руки!

Р о м е о

Мені здавалось, треба так зробити.

М е р к у ц і о

Бенволоіо, веди мене у дім,
Бо я свідомість втрачу тут, на площі.
Чума на ваші сім'ї! Через вас
І вашу ворожнечу я тепер
Піду черві могильній на вечерю.

Бенволоіо виводить Меркуціо.

Р о м е о

Меркуціо для герцога - рідня.
Він мій найкращий друг - і він дістав
Поранення смертельне через мене!
А я Тібальтом зганьблений, з яким
Породичався лиш тому годину.
Моя Джульетто, це твоя краса
Мою сталеву мужність розм'якшила.

Входить Б е н в о л і о.

Б е н в о л і о

Ромео! Наш Меркуціо помер.
Його шляхетний дух злетів на небо,
Завчасно розпрощавшись із землею.

Р о м е о

О чорний день! Він - лиш початок бід:
За ним нові нещастя прийдуть вслід.

Входить Т і б а л ь т.

Б е н в о л і о

Тібальт шалений знову йде сюди.

Р о м е о

Живий, а наш Меркуціо помер!
Ганебна м'якосердість, геть від мене!
Веди мене, вогненноока лють! -
Візьми назад "мерзотника", Тібальте,
Якого ти в лице мені жбурнув!
Меркуціо душа ще недалеко.
Вона чекає на когось із нас,
Щоб разом в путь подальшу відлетіти.

Т і б а л ь т

Хлопчисько! Був із ним ти нерозлучним,
Тож будь і там!

Р о м е о

Це вирішить двобій!

Б'ються. Тібальт падає.

Б е н в о л і о

Тікай, Ромео! Бо Тібальт убитий,

Збігається народ. Чому стоїш?

Тікай! Тебе на смерть засудить герцог,
Якщо захоплять. Не чекай, біжи!

Р о м е о

Я - жалюгідна іграшка для долі!

Б е н в о л і о

Ромео, не затримуйся! Біжи!

Ромео біжить геть. Входять г о р о д я н и
і с т р а ж н и к и.

1-й с т р а ж н и к

Куди побіг Тібальт несамовитий,
Який десь тут Меркуціо убив?

Б е н в о л і о

Он він лежить перед тобою мертвий.

1-й с т р а ж н и к

Синьйоре, йдіть за мною! Підкоріться!

Входить Г е р ц о г з почетом, за ним
М о н т е к к і і К а п у л е т т і
з д р у ж и н а м и та інші.

Г е р ц о г

Хто розпочав цю бійню? Хто призвідці?

Б е н в о л і о

Мій герцого! Нехай вам будуть ясні
Цих сутичок подробиці нещасні:
Тібальту тут Ромео відплатив

За те, що він Меркуціо убив.

С — р а К а п у л е т т і

О герцоге! Молю, скарай того,
Ким кров пролита небожа мого!
Якщо ти справедливий і прямий,
За нашу кров Монтеккі кров пролий.
О, братів син, племінник дорогий!

Г е р ц о г

Бенволоі, хто кров почав тут лити?

Б е н в о л і о

Тібальт, який лежить тепер убитий.
Ромео говорив з ним миролюбно,
Просив його одуматись, казав,
Що привід був для сутички нікчемний,
Попереджав, що викличе ваш гнів
Нове кровопролиття, та не міг
Ні вгамувати лють його шалену,
Ні в правоті своїй переконати.
Хоч говорив він ввічливо й люб'язно,
Тібальт його не слухав і вступив
З Меркуціо в смертельний поєдинок.
"Меркуціо! Тібальте! Зупиніться!" —
Ромео їм кричав, але даремно.
Ромео їх хотів розборонити
І кинувся між ними, та Тібальт
Із-під його руки удар підступний
Меркуціо завдав і тут же втік.
Він скоро повернувся до Ромео,
В якому вже палала спрага помсти,
Між ними зразу ж розпочався бій.
Я ще не встиг розборонити їх,
Як вже Тібальт на землю падав мертвий,
Ромео ж, цим наляканий, втікав.
Хай грім поб'є мене, як щось збрехав!

С - р а К а п у л е т т і

Він - родич цим Монтеккі. Тож не диво,
Що надає він свідчення брехливо.

Душ двадцять, певне, мали нападати,
Щоб одного Тібальта подолати.
Хай правосуддя сили набере:
Ромео вбив – нехай і він помре!

Г е р ц о г

А хто ж за смерть Меркуціо заплатить?
Убитий той, кого я мав би стратить.

М о н т е к к і

Звичайно, не Ромео. Він дружив
З Меркуціо й за нього відплатив:
Убити вбивцю взяв на себе труд,
Але ж те саме мав зробити й суд!

Г е р ц о г

Одначе, жде на нього покарання:
Його я прирікаю на вигнання!
Ваш розбрат вже ненависний мені,
Бо пролилася нині кров рідні.
За те, що я зазнав болючу втрату,
Жорстоку ви дістанете відплату.
Не тратьте слів даремно для прохань:
Глухим я буду до усіх благань!
Не здумайте порушити заборону:
Ромео мусить кинути Верону!
Йому не жити, як від'їзд прострочить.
Труп заберіть! Прощати вбивство – злочин!

Усі ідуть.

Сцена друга

Кімната в домі Капулетті.
Входить Д ж у л ь е т т а.

Д ж у л ь е т т а

О ви, вогненні коні, мчіть скоріше
До Фебових чертогів! Гнав би вас
Такий візник, як Фаетон, то швидко
Домчали б ви до заходу, і ніч

Вже надійшла б. Заступнице кохання!
Укрий Ромео від чужих очей
І приведи його в мої обійми!
Коханці краще бачать уночі
У сяйві їх краси. Прийди скоріше,
Ніч, мов поважна жінка, і навчи,
Як виграти мені цю ставку в грі,
В якій зійшлися два цнотливих серця.
Скрий чорним покривалом від усіх
Ці щоки, що від сорому палають,
Допоки не насмілиться любов
Перемогти мою дівочу цноту.
Прийди ж, красуне-ніч, і приведи
Мого Ромео. А коли помре він,
На тисячі маленьких зірочок
Розбий його, і стане променистим
Від цього небо, і полюбить світ,
Забувши день, твоє тремтливе сяйво.
Отримала я право на любов,
Та ним не скористалась. Віддалася,
Та мною він іще не володів.
Цей день нестерпно довгий, наче ніч,
Що передує святу. Нетерпляче,
Як дівчинка-пустунка, для якої
Давно вже приготовані обнови,
Чекаю я, щоб свято це прийшло.
А ось і годувальниця іде.
Хто скаже при мені ім'я Ромео, -
В моїх очах небесно красномовний.

Входить г о д у в а л ь н и ц я з драбиною
із мотузок.

Кажі мені, чи чула щось нове?
Це що? Драбина? Це прислав Ромео?

Г о д у в а л ь н и ц я
Звичайно, це драбина.

(Кидає її додолу.)

Д ж у л ь е т т а

Що з тобою?

Чому ламаєш руки? Говори!

Г о д у в а л ь н и ц я
О Боже милосердний! Він помер!
Помер! Помер! Пропали ми, пропали!
Жахливий день! Убитий він! Убитий!

Д ж у л ь е т т а
Невже вчинило так жорстоке небо?

Г о д у в а л ь н и ц я
Не небо, а Ромео! Так, Ромео!
Хто міг таке подумати хоча б?

Д ж у л ь е т т а
Що за диявол ти, коли тобі
Подобається мучити словами?
Від них завили б грішники у пеклі!
Невже Ромео сам себе убив?
Скажи лиш "так", і буде слово це
Отруйніше за погляд Василіска.
Мене не стане вмить, коли почую
Жахливе слово. Як Ромео вбитий,
Промов лиш "так", якщо живий, то "ні".
У цих словах життя чи смерть мені!

Г о д у в а л ь н и ц я
Я бачила його на власні очі.
У нього в грудях рана. Він тепер
Холодний труп, що весь залитий кров'ю.
Коли я це побачила, - зомліла!

Д ж у л ь е т т а
О, розірвись моє нещасне серце,
Що втратило свій скарб! Осліпніть очі!
Розсипся в прах, Джульетто, і нехай
Тебе з Ромео разом поховають!

Г о д у в а л ь н и ц я
Тібальте! О Тібальте! Друже мій,
Шляхетний, чесний, ввічливий, ласкавий,
Чи думала тебе побачить мертвим?

Д ж у л ь е т т а

Який пронісся вихор різнобічний?
Ромео вбитий? Чи помер Тібальт?
Хто вбитий? Брат чи чоловік мій милий?
Хай суд Страшний віщує трубний глас!
Навіщо світу існувати далі,
Коли не стало в ньому їх обох?

Г о д у в а л ь н и ц я

Один Тібальт убитий, а Ромео
За це убивство вигнаний з Верони.

Д ж у л ь е т т а

О Боже мій! Ромео вбив Тібальта?

Г о д у в а л ь н и ц я

На жаль, таки убив. Жахливий день!

Д ж у л ь е т т а

О, серце змія, сховане у квітах!
В печері дивній жив страшний дракон?
Прекрасний злодій чи спокусник-ангел?
У голубине пір'я вбраний крук!
Ягня, що кровожерливіше вовка!
З божественною зовнішністю підлість!
Негідник чесний, проклятий святий!
Навіщо пекло, матінко-природо,
Коли ти душу демона вселила
У рай земний незнаной краси?
Невже для книги із огидним змістом
Обкладинка потрібна золота?
О, чом обман живе і процвітає
В хоромах пишних?

Г о д у в а л ь н и ц я

Всі чоловіки
Обманщики підступні й лицеміри.
Ні честі в них, ні вірності нема. -
Де мій слуга? Подай мені горілки! -
Ці прикрощі, печалі і нещастя
Мене зістарить можуть. Хай впаде
Тягар ганьби на голову Ромео!

Д ж у л ь е т т а

Хай твій язик укриють пухирі
За ці слова! Бо створений Ромео
Не для ганьби. Торкнутися чола
Вона би посоромилась, напевне.
Чоло - престол для гідності і честі.
Як я могла неславити його?!

Г о д у в а л ь н и ц я

То що ж, тобі хвалити вбивцю брата?

Д ж у л ь е т т а

Не гудити ж; бо він - мій чоловік.
О, бідний мій володаре, хто схоче
Твоє ім'я належно вихваляти,
Коли за три години по вінчанню
Твоя дружина гудила тебе?
Але навіщо, злий, ти вбив кузена?
Тому, що злий кузен тебе б убив.
Геть сльози недоречні! Поверніться
До джерела. Бо ви - данина смутку.
Ви ж радість окроплюєте невлад.
Мій чоловік живий, якого міг
Тібальт убити. Це хіба не радість?
Але страшніше, ніж смерть Тібальта,
Слова я чула, що неначе гріх
Обтяжують мою нещасну душу:
"Тібальт помер, Ромео - у вигнанні".
Жахливіші за десять тисяч вбитих
Моїх братів промовлені слова.
Була б достатнім горем смерть Тібальта.
Коли ж цього замало, хай би я
Дізналася про смерть моїх батьків.
Це додало б іще мені скорботи.
Але сказати: "Вигнаний Ромео" -
Це все одно, що сповістить мене
Про смерть усіх, для мене найдорожчих:
Тібальта, батька, матері і нас,
Мене й Ромео. Всі померли, вбиті.
"Ромео у вигнанні!" - ні кінця,
Ні міри, ні межі не відшукати

Моєму горю. Батько де? Де мати?

Г о д у в а л ь н и ц я

Над тілом у риданнях голосних.

Я можу провести тебе до них.

Д ж у л ь е т т а

Прибережу я сльози і ридання,

Щоб милого оплакати вигнання.

Драбину, годувальнице, прийми:

В своїх надіях обманулись ми.

Їй не служити у моїй оселі

Дорогою до шлюбної постелі.

З Ромео ми розлучені, роздерті.

Віддам дівочість не йому, а смерті.

Г о д у в а л ь н и ц я

Іди до себе в спальню. Я знайду

Ромео й приведу його до тебе.

Вночі з тобою буде милий твій.

Він встиг в монашій келії сховатись.

Д ж у л ь е т т а

Віддай йому, як знайдеш, перстень мій.

Нехай до мене прийде попроситись.

Виходять.

Сцена третя

Келія брата Лоренцо.

Входять б р а т Л о р е н ц о і Р о м е о .

Б р а т Л о р е н ц о

Заходь сюди, Ромео, і не бійся.

У тебе закохалася печаль,

А потім обвінчався ти з бідною.

Р о м е о

Які звістки? Що присудив мені

Наш герцог? Ще яке незнане горе

Бажає познайомитись зі мною?

Б р а т Л о р е н ц о

Мій сину, ти знайомий з ним давно,
А вирок суду щойно я дізнався.

Р о м е о

За суд Страшний жорстокіший чи легший?

Б р а т Л о р е н ц о

Доволі милостивий вирок цей:
Смерть замінив наш герцог на вигнання.

Р о м е о

Вигнання? Ні! Скажи мені - на смерть!
Для мене бути вигнаним страшніше.
Будь милосердним. Не кажи "вигнання"!

Б р а т Л о р е н ц о

Ти вигнаний лиш звідси, із Верони.
Змирися, бо великий Божий світ!

Р о м е о

Для мене поза стінами Верони
Існують лиш чистилище і пекло.
Вигнання звідси - все одно, що смерть,
Бо, як вона, мене позбавить світу.
Вигнання - смерть, що має іншу назву.
Назвавши смерть вигнанням, ти мені
Із посмішкою голову зрубав;
Дарма, що в тебе золота сокира.

Б р а т Л о р е н ц о

Яка невдячність чорна! Смертний гріх!
Закон за вбивство вимагає страти,
Та герцог наш пом'якшив покарання
І слово "смерть" "вигнанням" замінив.
Це - милість. Ти ж її не помічаєш.

Р о м е о

Не милість, а тортури. Рай мій там,

Де є Джульєтта. Кожен пес, чи кішка,
Чи мишеня, чи ще якась істота
Її тут може бачить, лиш не я.
Тут кожна муха може доторкнутись
До рук Джульєтти чи до милих вуст,
Тоді як ніжний дотик поцілунку
Для дівчини вважається гріхом
І викликає сорому рум'янець.
Ромео, як вигнанець, не повинен
Довіку тим блаженством упиватись,
Яке досягне для нікчемних мух!
Джульєтта вільна, я ж тепер – вигнанець!
Ти кажеш, що вигнання – це не смерть?
Хіба у тебе не було отрути,
Ножа чи смертоносного знаряддя,
Коли мене цим словом ти убив?
Вигнання!.. О, монаше, лиш нещасним,
Яких катують в пеклі за гріхи,
Знайоме слово це! Духовний отче,
Мій сповідальник і наставник мій,
Як міг мене цим словом ти убити?

Б р а т Л о р е н ц о
Та вислухай, закоханий безумче...

Р о м е о
Ти знову заговориш про вигнання?

Б р а т Л о р е н ц о
Я хочу лиш озброїти тебе.
Розсудливість – бальзам, що допоможе
Тобі вигнання тугу побороть.

Р о м е о
Розсудливість – не поміч у вигнанні!
Вона мені Джульєтту не поверне
І не скасує вироку мого.
Тому дарма звертатися до неї.

Б р а т Л о р е н ц о
На жаль, не вміють слухати безумці.

Р о м е о

Що слухать, як розсудливі - сліпі?

Б р а т Л о р е н ц о

Дозволь мені тебе переконати.

Р о м е о

Як міркувати можеш ти про речі,
Яких ти не відчув і не зазнав?
Якби ти був таким же молодим,
Любив Джульєтту й зразу ж по вінчанні,
Її убивши брата, став вигнанцем, -
Тоді б ти рвав у відчаї волосся
І падав би на землю так, як я!
(Падає.)

Стукіт у двері.

Б р а т Л о р е н ц о

Хтось стукає. Вставай і заховайся!

Р о м е о

Не буду. Хай гіркі мої зітхання
Мене туманом скривють від людей.

Стукіт.

Б р а т Л о р е н ц о

Ти чуєш стукіт? Хто там? Встань, Ромео!
Сховайся, щоб тебе не захопили.

Знову стукіт.

Знов стукають. - Іди до молитовні! -
Та хто ж такий упертий? - Вже іду!

Стукіт.

Хто стукає, кажіть? Чого вам треба?

Г о д у в а л ь н и ц я
(за сценою)

Впустіть - тоді дізнаєтесь. Джульєтта
Мене прислала.

Б р а т Л о р е н ц о

Що ж? Тоді заходь.

Входить Г о д у в а л ь н и ц я.

Г о д у в а л ь н и ц я

Святий отець, скажіть мені, прошу,

Де чоловік Джульетти? Де Ромео?

Б р а т Л о р е н ц о

Он, долі. Він сп'янів від власних сліз.

Г о д у в а л ь н и ц я

Точнісінько, як наша синьйорина.

Б р а т Л о р е н ц о

Гіркотний збіг! Печальна одностайність!

Г о д у в а л ь н и ц я

Ось так лежить, і плаче, і ридає

Джульетта теж. Точнісінько отак.

Синьйоре, встаньте! Будьте чоловіком,

Хоч задля неї! Нащо вам впадати

У розпач?

Р о м е о

(підводиться)

Годувальнице!

Г о д у в а л ь н и ц я

Я тут.

Синьйоре, тільки смерть - всьому кінець.

Р о м е о

Ти щось казала про Джульетту? Може,

Вона мене убивцею вважає,

Недолюдком, що рідною їй кров'ю

Розквітле наше щастя сплямував?

Моя таємна жінка щось говорить

Про долею розтроснену любов?

Г о д у в а л ь н и ц я

Нічого не говорить, тільки плаче.

То упаде, то знову підведеться,

Щоб вигукнуть: "Тібальте!" чи "Ромео!"

І знов на постіль кинеться в сльозах.

Р о м е о

О, це ім'я, немов смертельний постріл,

Її вбиває, як моя рука

Убила брата. Отче мій, скажи,

Де у моєму тілі помістилось

Оце ім'я мерзенне, щоб я міг

Його огидне житло зруйнувати?

(Дістає шпагу.)

Б р а т Л о р е н ц о

Чекай, затримай відчайдушну руку!

Ти чоловік чи ні? Як жінка, плачеш;

За вчинками ж - ти нерозумний звір.

Мене дивуєш ти... Клянусь святими,

Що розумнішим я тебе вважав.

Невже, Тібальта вбивши, ти готовий

Тепер від злості вбити і себе,

Завдавши цим смертельного удару

Коханій, що тобою лиш живе?

Нащо життя ти кривдиш, небо й землю,

Що у твоїй поєднані особі,

А ти згубити хочеш їх усіх?

Соромся! Малодушністю своєю

Ганьбиш ти розум, молодість, красу.

Тебе природа щедро наділила,

Та ти не вмієш, як скупий лихвар,

Дарунки ці належно витрачати.

Твоя краса, неначе жінка Сходу,

Позбавлена і мужності, і сили,

Що лиш прибрала вигляд чоловічий;

І віроломство - та палка любов,

Якою ти так щиро присягався,

Бо до могили жінку доведе,

Якій були призначені ті клятви.

Твій розум, що повинен прикрашати

Красу й любов, їх може раптом знищить,

Невчасно спалахнувши у тобі,

Неначе порох у порохівниці

Невмілого солдата. Ну, зберись!
Будь чоловіком! Пам'ятай - Джульєтта,
Якій життя готовий ти віддати,
Іще жива. Ти бачиш: навіть тут
Була до тебе милостива доля.
Тібальт тебе убити намагався,
А ти убив його. Так і закон,
Який карає смертю за убивство,
Лиш до вигнання присудив тебе.
Хіба не щастя це? Та справжній дощ
Благодіянь упав тобі на плечі,
А ти, немов ображене дівчисько,
Бридливо відвертаєшся від них.
Іди, утіш улюблену дружину,
Та не лишайся в неї надто довго.
Залиш її до зміни вартових,
Бо в Мантую не зможеш ти пробратись.
Там поживеш. А звісткою про шлюб
Я хочу помирити ваші сім'ї
І випросити герцога прощення.
Знай: радість від повернення сильніша
У двадцять раз, ніж горе від вигнання. -
Ти скажеш, годувальнице, Джульєтті,
Щоб всіх вона умовила лягти,
Знесилених і змучених від горя.
Ромео прийде слідом.

Г о д у в а л ь н и ц я
Цілу ніч
Я б слухала розумну вашу мову!
Що значить вченість! - Я скажу Джульєтті,
Що ви до неї прийдете вночі.

Р о м е о
Скажи, що я готовий до докорів.

Г о д у в а л ь н и ц я
Ось перстень, що вона передала.
Скоріш приходьте, вже доволі пізно.
(Виходить.)
Р о м е о

О, як душею знову я ожив!

Б р а т Л о р е н ц о

Іди вже, на добраніч. Пам'ятай:
Від дій твоїх залежить ваша доля.
Піти з Верони маєш ти до ранку,
Бо доведеться переодягатись.
У Мантуї лишись. Твого слугу
Я буду посилати зі звітками
Про все, що тут відбудеться. Прощай!
Дай руку. На добраніч і щастя вам!

Р о м е о

Якби мене блаженство не чекало,
Вас слухати було б і ночі мало.
Прощайте, отче!
Ідуть геть.

Сцена четверта

Кімната в домі Капулетті.

Входять К а п у л е т т і, с и н ь о р а
К а п у л е т т і і П а р і с.

К а п у л е т т і

Синьйоре, ці обставини печальні
Дочку приготувати не дали.
Вона Тібальта, як і я, любила...
Втім, всі ми народились, щоб померти.
Вже пізно, і вона до нас не вийде.
Коли б не ваш візит, такий приємний,
Я сам би вже давно у постіль ліг.

П а р і с

В такий печальний час не до весілля.
Синьйоро, на добраніч. Мій уклін
Своїй дочці прошу вас передати.

С - р а К а п у л е т т і

Охоче передам, та тільки завтра.
Вона ще не оговталась від горя.

Капулетті

Ручуся, що вона полюбить вас
І батькової волі не порушить.
Я в цьому переконаний. - Дружино,
Зайди до неї, перш ніж ляжеш спати.
Їй про любов Паріса розкажи
І, - головне, - що в середу наступну...
Та ні, чекай! Який сьогодні день?

Паріс

Сьогодні понеділок.

Капулетті

Понеділок?
У середу, боюсь, занадто рано.
Тоді в четвер. Скажи їй, що в четвер
Її ми обвінчаємо із графом. -
Чи ви готові?.. Чи до серця поспіх?..
Весілля буде скромним: двоє-трое
Найближчих друзів - ось і все. Бенкет,
Коли Тібальта вбито, недоречний.
В бездушності нас можуть дорікнути.
Запросимо півдюжини гостей -
І все. Що про четвер могли б сказати?

Паріс

Бажав би я, щоб завтра був четвер.

Капулетті

Чудово. Тож домовились: в четвер. -
А ти, дружино, передай Джульєтті,
Що вже вона заручена, і день
Вінчання - в цей четвер. - Прощайте, графе! -
Гей, посвітіть! Засиділись ми так,
Що за вікном не пізно вже, а рано.

Ідуть геть.

Сцена п'ята

Скляна галерея перед спальнею Джульєтті.

Входять Р о м е о і Д ж у л ь е т т а.

Д ж у л ь е т т а

Невже ідеш? До ранку ще далеко.
То слух тобі стривожив соловей,
Що кожну ніч співає на гранаті.
Не жайворон то був, а соловей.
Повір мені, мій милий, і зостанься.

Р о м е о

То жайворон, що провіщає ранок.
Дивись, кохана, промені зорі
Уже хмарки на сході прорізають.
Світила ночі догоріли вже,
І день встає навшпиньки за горою.
Мені пора. Якщо зостанусь - смерть.

Д ж у л ь е т т а

Ні, то не денне світло там, на сході,
То сонце надіслало метеор,
Щоб він тобі, неначе смолоскипом,
Шлях в Мантую сьогодні освітив.
Побудь іще, не треба поспішати.

Р о м е о

Що ж, хай мене захоплять тут і стратять.
Я залишусь, якщо цього ти хочеш.
Скажу, що сіре світло - ще не день,
А Цінтії чола туманний відблиск.
І зовсім то не жайворон співає
Десть там, у піднебесній вишині.
Бажання залишитися сильніше,
Ніж розуму тверезого поради.
Нехай приходить смерть! Її сприйму
Я з радістю. Лишаюсь. Є ще час.

Д ж у л ь е т т а

То ранок, милий. Йди, біжи скоріше!
То жайворон фальшиво так співає.
Неправда, що солодкий в нього спів!
Прискорює він тільки час розлуки.

Я чула, ніби жайворон і жаба
Очима помінялися. Якби ж
Вони і голосами помінялись!
Цей голос нам блаженство обірвав:
Тебе з моїх обіймів він прогнав.
Він – вісник дня. Іди. Стає світліше.

Р о м е о
А горе на душі усе чорніше.

Входить г о д у в а л ь н и ц я.
Г о д у в а л ь н и ц я
Синьйоро!
Д ж у л ь е т т а
Годувальнице, що треба?

Г о д у в а л ь н и ц я
Збирається прийти до тебе матір.
Уже світає. Обережна будь!
(Іде геть.)

Д ж у л ь е т т а
(відкриваючи вікно)
Хай ввійде день і забере життя!

Р о м е о
Прощай, прощай! Іще один цілунок,
І я спущусь.
(Спускається із вікна.)

Д ж у л ь е т т а
Ось ти вже і пішов...
Коханий мій, володар мій, від тебе
Хотіла б щогодини мати звістку,
Бо у хвилині кожній безліч днів.
Якщо так рахувати, то старію
Наступний раз побачу я тебе!

Р о м е о
(внизу)
Прощай. Я жоден випадок не втрачу,

Щоб переслати вісточку сюди.

Д ж у л ь е т т а

Як думаєш, побачимось колись ми?

Р о м е о

Я впевнений. І всі свої страждання
Розкажеш ти мені, а я тобі.

Д ж у л ь е т т а

Тяжке передчуття тривожить душу.
Мені здається, ти стоїш внизу
Блідий, неначе мрець на дні могили.
Чи, може, зір обманює мене?

Р о м е о

І ти також бліда, бо нашу кров
П'є туга. Прощавай, моя любов!
(Виходить.)

Д ж у л ь е т т а

Мінливою тебе вважають, доле.
Якщо це так, то що ж тобі робити
З моїм Ромео - вірності взірцем?
Тож не затримуй довго десь далеко,
Скоріше поверни мені його!

С-р а К а п у л е т т і

(за сценою)

Джульєтто, ти прокинулась?

Д ж у л ь е т т а

Хто кличе?

Невже це мати так раненько встала?
Чи й зовсім не лягала? Певне, є
Для цього в неї особливий привід.

Входить с и н ь й о р а К а п у л е т т і.

С-р а К а п у л е т т і

Як почуваш ти себе, Джульєтто?

Д ж у л ь е т т а

Нездужаю.

С— р а К а п у л е т т і

Оплакуеш ти смерть

Тібальта? Та його не повернути

З могили і слізьми не оживити.

Не плач. Прихильність щиру доведи

Помірною скорботою, бо відчай

Засвідчує розсудливості брак.

Д ж у л ь е т т а

Дозвольте ще поплакати, бо втрата

Така відчутна.

С-р а К а п у л е т т і

Тільки не для нього:

Тібальт твоїх не відчуває сліз.

Д ж у л ь е т т а

Я так болюче відчуваю втрату,

Що плакати не можу припинить.

С-р а К а п у л е т т і

Ти плачеш не тому, що брата вбито,

А через те, що злодій ще живий.

Д ж у л ь е т т а

Хто ж злодій той?

С-р а К а п у л е т т і

Ненависний Ромео.

Д ж у л ь е т т а

(на бік)

Між злодієм і ним велика відстань.

(голосно)

Хай Бог йому простить, як я прощаю,

Хоч саме через нього я тужу.

С-р а К а п у л е т т і

А все тому, що вбивця ще живий.

Д ж у л ь е т т а

Від рук моїх занадто він далеко.
Здається, задушила б я його!

С-р а К а п у л е т т і

Не бійся, ми зуміємо помститись.
У Мантуї, де злодій заховався,
У мене є надійний чоловік.
Він пригостить його таким напоєм,
Що зразу піде він Тібальту вслід.
Тоді ти вже утішишся, напевне.

Д ж у л ь е т т а

Утішусь лиш тоді, коли побачу
Ромео... мертвим... Серце до тих пір
Каратиметься думкою про втрату.
Якби таку людину ви знайшли,
Що згодилась Ромео отруїти,
Сама б я той напій приготувала,
Який його б навіки усипив.
Мені так тяжко чути це ім'я
І не могли перенестись до нього,
Щоб я йому віддячила за все!

С-р а К а п у л е т т і

Готуй отруту, я ж знайду людину.
Тепер про звістку радісну послухай!

Д ж у л ь е т т а

Вона удвічі радісніша в горі.
Кажіть же, люба матінко, кажіть!

С-р а К а п у л е т т і

Дбайливий в тебе батько, мила доню.
Щоб розігнати тугу і печаль,
Таке готує свято він для тебе,
Якого зовсім не чекали ми.

Д ж у л ь е т т а

В час добрий, мамо. І яке ж це свято?

С-р а К а п у л е т т і

А ось послухай. Зранку у четвер
Прекрасний і шляхетний граф Паріс
Тебе введе у храм Петра Святого
І зробить там дружиною своєю.

Д ж у л ь е т т а

Клянуся храмом і самим святим:
Не буде я дружиною нікому!
І що за поспіх? Чоловік майбутній
Нічим не заслужив мою любов,
А батько вже призначив день весілля.
Скажіть йому: за графа не піду!
Та краще вже ненависний Ромео,
Аніж Паріс. Оце вже, справді, радість!

С-р а К а п у л е т т і

Ось батько йде. Сама з ним говори.
Побачимо, як відповідь він сприйме.

Входять К а п у л е т т і і г о д у в а л ь н и ц я .

К а п у л е т т і

Роса лягає, як заходить сонце.
Коли життя Тібальта закотилось,
Пролився дощ твоїх, Джульєтто, сліз.
Ну що, дівча-фонтан, ти все ще плачеш?
В тобі з'єднались море, вітер, човен:
В твоїх очах, які назву я морем,
Припливи і відпливи сліз гірких.
Зітхання - вітер, що здіймає хвилі,
Які розбити можуть вутлий човник, -
Твоє дівоче тіло, - об каміння,
Якщо на морі не настане штиль. -
Дружино, ти сказала про весілля?

С-р а К а п у л е т т і

Сказала, та не жди її подяки:
За шлюб з Парісом їй миліша смерть.

К а п у л е т т і

Чекай, дружино. Я не розумію.
Вона не хоче заміж? Нам не вдячна?
І не щаслива від такої честі?
Не горда тим, що ми їй підшукали
Достойного такого жениха?

Д ж у л ь е т т а
Я вдячна вам, звичайно, за турботу,
Та не горджуся вибором таким.
Ненависне любити я не можу,
Та дякую вам навіть за страждання,
Що батьківську засвідчують любов.

К а п у л е т т і
Де логіка? І вдячна, і не вдячна?
І що це означає: "я не можу"
І "не горджуся"? Слухай ти, зухвала,
Чи хочеш ти – мені усе одно.
Готова будь в четвер іти до храму,
Де маєш ти із графом взяти шлюб.
Інакше поведу тебе на віжках!
Геть, немічне створіння! Геть, тварюко!
Геть, шльондро!

С-р а К а п у л е т т і
Припини! Ти з глузду з'їхав?

Д ж у л ь е т т а
О, батьку мій! Навколішках молю,
Дозволь хоч кілька слів мені сказати.

К а п у л е т т і
Повісити б тебе за цей непослух,
Дівчисько непокірне! Я кажу:
Або в четвер вінчатися ти підеш,
Або не смій ніколи глянуть в очі!
Ні слова більш! Мовчи! Не супереч!
У мене руки чешуться... – Дружино,
На щастя, Бог нам дав одну дочку,
Але й цього, я бачу, забагато. –
Геть, капосна!

Г о д у в а л ь н и ц я
Врятуй її, Господь!
Недобре так дитину ображати.

К а п у л е т т і
Гей, прикуси, розумнице, язик!
Позбав нас від базікання дурного!

Г о д у в а л ь н и ц я
Я ж правду вам кажу, а не дурниці.

К а п у л е т т і
Замовкни!
Г о д у в а л ь н и ц я
Вже і слова не скажи?

К а п у л е т т і
Закрий негайно пельку і мовчи!
За чаркою промови виголошуй
Перекупкам, а нам це ні до чого!

С-р а К а п у л е т т і
Ти надто гарячкуєш.

К а п у л е т т і
Присягаюсь,
Що з вами можна з розуму зійти.
Хоч що б робив я вдень чи уночі,
Поміж розваг чи справ, у товаристві
Чи наодинці, мав одну турботу -
Джульєтті відшукати жениха.
І ось знайшов із герцогського роду,
Багатого і гарного собою,
Володаря маєтків і чеснот.
А ця плаксива лялька, це дівчисько,
Коли до неї так всміхнулась доля,
Мені відповідає: "Я не хочу!
Я, батьку, ще занадто молода.
Я не люблю його й не вийду заміж".
Якщо не підеш заміж - вибачай:
У мене в домі жити ти не будеш.

Подумай ти про це до четверга.
Якщо мені дочка ти, то віддам
За жениха, що обраний для тебе.
А ні - то підеш жебрати по світу;
Мри з голоду, на вулиці здихай -
Однаково мені. Клянусь у цьому,
І рішення свого я не зміню!
(Виходить.)

Д ж у л ь е т т а
Невже не має небо милосердя,
Щоб зрозуміти, як страждаю я?
Матусе, не відштовхуйте мене!
Відстрочте шлюб на місяць чи на тиждень.
А ні - то приготуйте шлюбне ложе
У тому склепі, де лежить Тібальт.

С-р а К а п у л е т т і
Роби, що хочеш, - не скажу ні слова.
Свавільнице, мені ти не дочка!
(Виходить.)

Д ж у л ь е т т а
О Боже! Годувальнице, навчи,
Як цю біду від себе відвернути?
Муж - на землі, обітниці ж - на небі.
Ніяк не повернути їх на землю,
Допоки ми обоє ще живі.
Чому мовчиш? Як можуть небеса
Безпомічну істоту шматувати
Таку, як я? Промов хоч слово втіхи.
Порадою мені допоможи!

Г о д у в а л ь н и ц я
Послухай, що скажу тобі: Ромео -
Вигнанець, і цього вже не змінити.
Свої права на тебе пред'явити
Не сміє він відкрито чи таємно.
Якщо це так, то ти виходь за графа.
Він - чоловік прекрасний. Поруч з ним
Ромео твій - шмаркач! У нього очі,
Як у орла, зелені і блискучі.

Будь проклята, якщо я не пораджу
Тобі новий узяти з графом шлюб.
Він значно кращий, а якщо й не кращий,
То перший чоловік для тебе вмер
Чи все одно, що вмер. І через це, -
Раз ти жива, - для тебе не існує.

Д ж у л ь е т т а
І це мені ти радиш від душі?

Г о д у в а л ь н и ц я
І з чистим серцем. Покарай Господь,
Якщо, хоч трошки, я кривлю душею!

Д ж у л ь е т т а
Ну, досить!
Г о д у в а л ь н и ц я
Що?
Д ж у л ь е т т а
Ти втішила мене.
Тепер іди. Скажи моїм батькам,
Що я зібралась до отця Лоренцо
Йому за свій непослух сповідатись.

Г о д у в а л ь н и ц я
Уже біжу до них... Давно би так!
(Виходить.)
Д ж у л ь е т т а
О клята відьма! О стара дурепа!
Що більший гріх? Навчати, як мені
Своїй подружній зрадити присязі?
Чи гудити в моїх очах Ромео
Тим самим язиком, яким вона
Його іще недавно вихваляла?
Піду до церкви. Може, духівник
Мені якусь розумну дасть пораду,
Як відвернути цю страшну біду?
А ні - то сили вмерти я знайду.
(Виходить.)

ДІЯ ЧЕТВЕРТА

Сцена перша

Келія брата Лоренцо.

Входять б р а т Л о р е н ц о і П а р і с.

Б р а т Л о р е н ц о

Ви кажете в четвер? Це дуже скоро.

П а р і с

Призначив дату мій майбутній тесть.

Не міг же я сповільнювати поспіх!

Б р а т Л о р е н ц о

Та як на це погляне наречена?

Бо поспіх і мені не до душі.

П а р і с

Вона так гірко плаче за Тібальтом!

Як міг я говорити про любов?

Венера не сміється там, де плачуть.

Але вважає батько небезпечним

Таке нестримне горе, і тому

Бажає, щоб весілля відбулося

Якнайскоріше. Може, це зупинить

Надмірну тугу і потоки сліз?

Їй стане легше вдвох із чоловіком –

Тут бачу я поспішності причину.

Б р а т Л о р е н ц о

(на бік)

Якби ж то я не знав про ту причину,

Що вимагає відтягнути шлюб!

(голосно)

А ось і синьйорина йде сюди.

Входить Д ж у л ь е т т а.

П а р і с

Щасливий тут побачити дружину!

Д ж у л ь е т т а

Якщо я тільки зможу вийти заміж.

П а р і с

Повинні обвінчатись ми в четвер.

Д ж у л ь е т т а

Що має бути, те і буде.

Б р а т Л о р е н ц о

Amen!

П а р і с

Прийшли ви сповідатися сюди?

Д ж у л ь е т т а

Сказавши це, я б сповідалась вам.

П а р і с

Не крийтеся же, що любите мене.

Д ж у л ь е т т а

Зізнаюсь вам, що справді я кохаю.

П а р і с

Покайтеся відверто перед Богом!

Д ж у л ь е т т а

Покаюсь неодмінно, та без вас.

П а р і с

Твоє обличчя так змінили сльози!

Д ж у л ь е т т а

Воно й без сліз було не дуже гарне.

П а р і с

Даремно ти сама себе ганьбиш.

Д ж у л ь е т т а

Та правда - то не наклеп, не ганьба.

І говорю я про своє обличчя.

П а р і с

Твоя краса належить вже мені,
І через це за неї я вступаюсь.

Д ж у л ь е т т а
Кому вона належить - я не знаю... -
Отець Лоренцо, вільні ви тепер?
Чи надійти вже краще до вечірні?

Б р а т Л о р е н ц о
Зажди, моє засмучене дитя. -
Повинні ми одні лишитись, графе.

П а р і с
Не смію заважати благочестю. -
В четвер тебе, Джульєтто, розбуджу я.
Цілунок мій безгрішний все ж прийми.
(Цілує її і виходить.)
Д ж у л ь е т т а
Замкніть же двері і поплачмо разом.
Немає ні надії, ні рятунку!

Б р а т Л о р е н ц о
Джульєтто бідна! Знаю я про все,
Та чим допомогти тобі - не знаю.
Я чув, що без відстрочки в цей четвер
Повинна обвінчатись ти із графом.

Д ж у л ь е т т а
Не говори про це, якщо не можеш,
Мій отче, попередити нещастя.
Якщо безсила навіть мудрість тут,
І ти не маєш засобу спасіння,
Схвали, що я придумала сама,
І цим ножем я покінчу з собою.
Мені й Ромео Бог з'єднав серця,
А наші руки - ти. Нехай же, перше
Ніж ця рука, що віддана Ромео,
Умову іншу скріпить, перш ніж серце,
Зробившись віроломним, відречеться
Обітниці святої, хай вона ж
Все покінчить і з серцем, і зі мною.

Твій досвід хай надасть мені пораду,
Бо поміж мною й відчаєм моїм
Залишиться єдиний посередник –
Цей ніж, зробивши те, що відвернути
Твої знання і досвід не змогли.
Відповідай; якщо нема рятунку,
То хочу якнайшвидше вмерти я.

Б р а т Л о р е н ц о
Дочка моя, чекай! Я маю план
Такий же, як і стан твій, відчайдушний.
Якщо ти справді ладна краще вмерти,
Аніж піти за графа, то тоді
Застосувати можна крайній засіб.
Тоді тебе задля спасіння честі
Подоба смерті зовсім не злякає.
Як вистачить рішучості тобі,
То засіб цей у мене вже готовий.

Д ж у л ь е т т а
Щоб не пішла я заміж за Паріса,
Звели мені, – і кинусь я із вежі;
Пошли мене в розбійницький вертеп,
В гніздо гадюче, у барліг ведмежий –
І я піду! Запри мене в трупарні
Поміж смердючих жовтих черепів,
Поміж мерців, що стукають кістками,
Чи вирити могилу накажи,
І хай мене з покійником засиплять, –
Від жахів цих встає волосся дибки, –
Я згідна і на це. Я все зроблю,
Щоб вірною дружиною лишитись
Тому, кого без пам'яті люблю.

Б р а т Л о р е н ц о
Тоді іди додому, будь весела
І згоду дай вінчатися з Парісом.
А в середу, коли настане ніч,
Лишись без годувальниці у спальні:
Нехай вона не спить в твоїй кімнаті.
Лягаючи у постіль, випий те,

Що міститься в цій пляшечці, до краплі.
Не бійся, що тебе охопить холод,
Заціпеніння тіла й мертвий сон.
Ні подих, ні тепло, ні серця стук -
Ніщо життя у тілі не засвідчить.
Рум'янець щік і губ потроху змінить
Землистий колір, потьмяніють очі
І зімкнуться віконниці повік.
Усі частини тіла втратять гнучкість,
І будеш ти холодна й нерухома.
І у такій страшній подобі смерті
Ти сорок дві години пролежиш,
Щоб потім пробудитись, як від сну.
Коли жених твій з'явиться уранці,
Щоб розбудить тебе, ти будеш мертва.
Тоді тебе, як вимагає звичай,
Одягнуть у твою весільну сукню
І у труні відкритій віднесуть
До склепу, де лежать всі Капулетті.
Про все листом я сповіщу Ромео,
Він з'явиться - і ми із ним удвох
Чекатимемо, доки ти проснешся.
Тієї ж ночі відвезе тебе він
До Мантуї. Якщо жіночий страх
Не стримає тебе, цей шлях врятує
Тебе від неминучої ганьби.

Д ж у л ь е т т а

Дай пляшечку! І не кажи про страх!

Б р а т Л о р е н ц о

Бери її. І будь тверда й відважна.

Негайно я у Мантую пошлю

Монаха, щоб віддав листа Ромео.

Д ж у л ь е т т а

Кохання! Сили дай для порятунку!

А поки що прощайте, отче мій!

Виходить.

Сцена друга

Зала в домі Капулетті.

Входять Капулетті, синьйора Капулетті,
годувальниця і двоє слуг.

Капулетті

(до слуги)

Запрошуй всіх, хто є у цьому списку.

Перший слуга виходить.

А ти зо двадцять кухарів найми.

Другий слуга. Я вам поганих не підберу, синьйоре. Я спершу подивлюсь, чи облизують вони собі пальці.

Капулетті. Хіба це показує їх уміння?

Другий слуга. А хіба ні? Поганий той кухар, який не облизує своїх пальців. Таких я і кликати не буду.

Капулетті

Ну, йди, наймай.

Другий слуга виходить.

Весілля нас застало

Зненацька. Ще багато не готове...

А де ж дочка? До сповіді пішла?

Годувальниця

Пішла, синьйоре.

Капулетті

Добре. Може, слово

Духівника подіє благотворно.

Уперта і свавільна в нас вона.

Входить Джульєтта.

Годувальниця

Вона іде зі сповіді весела!

Капулетті

Ну, голово уперта, де була?

Джульєтта

Там, де мене покаяться навчили
За гріх мого непослуху батькам.
Святий отець переконав мене
Навколішках пробачення просити.
(падає на коліна)
Я вас молю пробачити мені!
Віднині я покірна вашій волі.

Капулетті
Пошліть за графом! Сповістіть його,
Що вузол цей зав'яжемо ми вранці.

Джульєтта
Я з ним зустрілась в келії Лоренцо
І про любов можливу натякнула,
Як скромність і пристойність це велють.

Капулетті
Я дуже радий. Добре. Встань, Джульєтто.
Тепер усе в порядку. – Я ж просив
Послати за Парісом! – А монах –
Свята людина, дійсно. Наше місто
Багато чим завдячує йому.

Джульєтта
Ходімо, годувальнице, до мене.
Допоможи мені обрати одяг,
Що личив би для завтрашнього дня.

С-ра Капулетті
До четверга іще достатньо часу.

Капулетті
Ні, ні, ідіть. Вінчання буде завтра.
Джульєтта і годувальниця виходять.

С-ра Капулетті
До завтра ми не встигнемо ніяк.
Вже майже ніч!

Капулетті

Не бійся. Сам візьмуся,
І буде все відмінно. Ти іди,
Допоможи дочці обрати сукню.
Не ляжу я сьогодні уночі.
Не заважай: я буду за хазяйку. –
Гей, слуги! Всі поділися кудись...
Піду до графа і скажу йому,
Що дочка згідна і весілля завтра.
Тепер мені від серця відлягло.
(Виходить.)

Сцена третя

Кімната Джульєтти.
Входять Д ж у л ь е т т а і г о д у в а л ь н и ц я .

Д ж у л ь е т т а
Так, сукня ця найкраща. – А тепер
Лиши мене одну цієї ночі.
Ти ж знаєш, годувальнице, що я
Гріхів багато маю і тому
Повинна їх сьогодні відмолити.

Входить с и н ь й о р а К а п у л е т т і .
С-р а К а п у л е т т і
Все радитесь? Потрібна допомога?

Д ж у л ь е т т а
Ні, матінко, обрали ми усе,
Що завтра необхідне для вінчання.
Будь ласка, залишіть мене одну.
Нехай вам годувальниця допоможе:
Я думаю, турбот у вас багато –
Все так раптово сталось.

С-р а К а п у л е т т і
На добраніч.
Лягай. Тобі потрібно відпочити.
(Виходить разом з годувальницею.)

Д ж у л ь е т т а

Прощайте! Чи побачимось іще?
Холодний страх по жилах пробігає,
І крижаніє в них тепло життя.
Вернути б годувальницю на поміч...
Та що їй тут робити?.. Справу цю
Повинна я здійснити наодинці...
Ось пляшечка...
А що, як засіб зовсім не подіє?
Невже мене із графом обвінчають?
Ні! Він цьому завадить. Тут лежи.
(Кладе поруч з собою кинджал.)
А що, як дав монах мені отруту,
Щоб справді отруїти? Адже він
Мене з Ромео обвінчав таємно
І розголосу дій своїх не хоче.
Невже це так? Та ні, не може бути:
Він праведним життям усім відомий.
Думок недобрих я не допущу!
А що, як я прокинуся у склепі
Раніше, аніж прийде мій Ромео,
Щоб визволить? Який це буде жах!
Я можу в тому склепі задихнутись,
Куди повітря свіже не проходить,
І вмерти, доки прийде чоловік.
Якщо лишусь жива, – а це можливо, –
Чи не уб'ють мене той жах, той морок,
Які царюють в склепі сотні літ,
Де спочивають в мирі кості предків,
А нині тліє в савані своєму
Тібальта, щойно схованого, труп?
Ще й кажуть, ніби душі всіх померлих
У певний час виходять із могил...
О, Боже, Боже! Ніби неможливо,
Що здатні розбудить мене до строку
Той сморід, ті невизначені звуки,
Що схожі так на стогін мандрагори,
Від чого можна з розуму зійти?
А що, як я, прокинувшись від жаху,
У безумі і темряві почну
Кістками предків гратися, чи саван
З Тібальта бідолашного зірву?

А що, як я, неначе молотком,
Свій череп розіб'ю кістками предка?
Ось... ось мені здається, ніби привид
Тібальта переслідує Ромео
Зі шпагою... - Тібальте, зупинись! -
Ромео! П'ю це зілля задля тебе!
(Випиває рідину з пляшечки і падає на постіль.)

Сцена четверта

Зала в домі Капулетті.
Входять синьйора Капулетті
і годувальниця.

С-ра Капулетті
Візьми ключі і прянощі дістань.

Годувальниця
На кухні просять фініки й айву.

Входить Капулетті.
Капулетті
Жвавіше! Другі півні проспівали.
Ранкові дзвони дзвонять. Певне, третя.
За кухнею наглядуй, Анжеліко.
Припасів не шкодуй!

Годувальниця
Та досить вам
Товктися тут! Лягали б краще спати,
Бо ви без сну ослабнете до ранку.

Капулетті
Дурниці! Скільки раз мені траплялось
Не спати ніч, та хворим не бував.

С-ра Капулетті
Гульвісою ти був, та час той сплинув.
Тепер я вже цього не допущу.
Іди, лягай.
(Виходить разом з годувальницею.)

Капулетті

О ревності постійні!

Входять слуги, що несуть рожна, дрова,
кошики та інше.

Що несете?

1-й слуга

Для кухаря начиння.

(Виходить.)

Капулетті

Неси мерщій!

(До другого слуги)

Дістань сухіших дров.

Спитай у П'єтро, де вони лежать.

2-й слуга

Синьйоре, я немов би не поліно:

І без цього цурпалка сам знайду.

Капулетті

За словом до кишені ти не лізеш!

Я визнаю, що ти - король колод.

(Другий слуга виходить.)

Світає... Скоро з'явиться і граф

З музиками.

(Музика за сценою.)

Та ось вони, я чую.

Дружино! Годувальнице! Де ви?

Входить годувальниця.

Біжи, збуди і одягни Джульєтту,

А я піду зустрінути Паріса.

Біжи скоріше, бо жених вже тут.

Та швидше ворухись, тобі кажу!

Виходять.

Сцена п'ята

Спальня Джульєтти.

Входить годувальниця.

Г о д у в а л ь н и ц я
Джульетто! Синьйорино! Ти ще спиш?
Мое ягнятко! Досить, прокидайся!
Так довго спати - сором... Наречено!
Проспиш весілля! А вона мовчить...
Чи ти завчасно виспатися хочеш
На весь майбутній тиждень через те,
Що чоловік не дасть тобі заснути
У всі найближчі ночі? Жаль будити.
Так солодко вона сьогодні спить!
Та все ж потрібно... Встань же, синьйорино!
Бо граф тебе застане у постелі.
(Відкидає завісу над ліжком.)
Дивіться! Та вона ж у сукні спить!
Що значить це? Потрібно розбудити.
О, жах! Допоможіть! Вона померла!
Навіщо народилась я на світ?!
Горілки б хоч ковток! Синьйор! Синьйора!
(Входить с и н ь й о р а К а п у л е т т і.)

С-р а К а п у л е т т і
Чому кричиш?
Г о д у в а л ь н и ц я
Який нещасний день!
С-р а К а п у л е т т і
Що сталося?
Г о д у в а л ь н и ц я
Самі дивіться! Горе!

С-р а К а п у л е т т і
О, Боже мій! Дитя моє! Джульетто!
Поглянь на мене, бо і я помру!
На допомогу! Поможіть!
Входить К а п у л е т т і.

К а п у л е т т і
Соромтесь!
Жених вже тут, а ви ще не готові.

Г о д у в а л ь н и ц я
Вона померла! О, жорстокий день!

С-р а К а п у л е т т і

Яке нещастя! Вмерла! Вмерла! Вмерла!

К а п у л е т т і

Що?! Дай поглянуть. Справді, захолола,

Не б'ється серце, не пульсує кров

І подих розлучився із вустами.

Її згубила смерть, як ніч морозна

Дочасно губить квітку польову.

Проклятий час! А я - старик нещасний!

Г о д у в а л ь н и ц я

О, день гіркий!

С-р а К а п у л е т т і

Яка страшна біда!

К а п у л е т т і

Смерть, що взяла її, щоб нарікав я,

Заціплює уста, і я мовчу.

Входять б р а т Л о р е н ц о, П а р і с

і м у з и к а н т и.

Б р а т Л о р е н ц о

Готова наречена йти до храму?

К а п у л е т т і

Готова, щоб ніколи не вернутись.

(до Паріса)

О, сину мій, у ніч перед весіллям

З Джульеттою лягла у постіль смерть.

Дивись, вона лежить, неначе квітка,

Розтлінна цим страховищем. Тепер

Нещадна смерть - мій зять і спадкоємець.

Коли умру, то їй усе лишу.

П а р і с

Як я чекав, коли настане ранок,

А бачу це видовище страшне!

К а п у л е т т і

Ненависний, сташний, проклятий день!

Ніколи час у нескінченних мандрах

Не зустрічав жахливішої миті!
На радість і на втіху у житті
Я мав дочку, одну живу істоту,
І смерть жорстоко відняла її!

Г о д у в а л ь н и ц я
О, горе! О, гіркий, проклятий день!
О, день плачу, скорботи і ридання!
Ніколи я не бачила такого
Лихого і ненависного дня!
Ніхто з людей подібного не бачив!
Чорнішого на світі не було!

П а р і с
Розведений я смертю із жоною,
Осміяний, обпльований і вбитий!
Життя моє й любов, де ви тепер?
Любити мертву - ніби і не жити!

К а п у л е т т і
І я також зневажений, убитий,
Замучений, розтерзаний, проклятий!
О, нещасливий часе! Нащо ти
З'явився, щоб убити наше свято?
О, мила дочко! О, життя моє!
Ти вмерла і з тобою вмерла радість!

Б р а т Л о р е н ц о
Соромтеся! Тихіше! Справжнє горе
Не вилікує відчай. Таж дочка
Належала не тільки вам, а й небу.
Тепер вона цілком йому належить,
І це для неї краще. Не змогли
Набуток свій ви зберегти від смерті.
Та небо душу збереже її
І подарує їй щасливу вічність.
Бажали ви звеличити дочку,
Одну лиш в цьому бачили турботу.
Чому ж гріховно тужите, коли
Вона тепер звеличена до неба?
Не та щаслива, що заміжня довго,

А та, що вмерла юною жоною.
Утріть же сльози, всипте розмарином
Її прекрасне тіло й віднесіть
До церкви у наряді для вінчання.
Хоча й властиві сльози для людини,
Та розум насміхається над ними.

Капулетті
Всьому, що готували ми для свята,
Призначення змінила ця утрата.
Не для бенкета шлюбного послужить
Тепер усе, - для поминок сумних.
Дзвін погребальний музику замініть,
Пісні весільні змінить панахида,
Вінок вінчальний - квіти на труні.

Брат Лоренцо
Синьйори і синьйоро! Йдіть до себе.
Готуйтеся в могилу провести
Покійницю прекрасну. Я не знаю, -
Чим ви могли цю кару заслужить,
Та ремствуванням небо не гнівить.

Капулетті з дружиною, Паріс і брат Лоренцо
виходять.

1-й музикант. Доведеться і нам забрати свої дудки і забиратися геть.

Годувальниця
Так, добрі люди, заберіть і йдіть.
Ви ж бачите, яке тут сталось лихо.
(Виходить.)

1-й музикант. Лихо лихом, а покликали - платіть.
Вбігає П'єтро.

П'єтро. Гей, музиканти! Зіграйте "Радість серця"! Якщо ви хочете, щоб я лишився
жити, зіграйте "Радість серця".

1-й музикант. Чому саме "Радість серця"?

П'єтро. А тому, що моє серце само грає: "Серце ние від печалі". Заграйте для нього
якусь веселу похоронну пісню, щоб втішити мене.

1-й музикант. Ні, цього не буде. Тут не до пісень.

П'єтро. То ви не хочете?

Музиканти. Ні.

Петро. А я б вам добре віддячив.

1-й музикант. Чим же ти нам відплатив би?

Петро. Звичайно, не грошима, а так, що ви б у мене не тільки заграли, але й затанцювали, нещасні блазні!

1-й музикант. Та що ти за птиця? Лакуза при сдужниці!

Петро. Хоч я і лакуза, а так вас віддореміфасолю, що ви своїх не впізнаєте! Пропишу цим ножем вам на спинах усі "фа" і всі "мі".

1-й музикант. Ти хочеш зробити з нас ноти?

2-й музикант. Сховай краще ніж і покажи свою дотепність.

Петро. А, ти цього хочеш? Добре. Мої дотепи будуть такі ж гострі, як мій ніж. Скажіть-но мені, якщо ви такі розумаки:

Коли обсядуть горе й муки,

Коли тяжкі думки гнітуть,

Лише мелодій срібні звуки...

Чому "срібні", так, чому "срібні звуки"? Що скажеш ти, Симоне Бичача Жила?

1-й музикант. Певне, тому, що срібло приємно дзвенить.

Петро. Непогано! А ти що скажеш, Гуго Дудило?

2-й музикант. Тому, мабуть, що гроші срібні, а музиканти грають за гроші.

Петро. І це незле. А в тебе яка думка, Джемсе Хрипуне?

3-й музикант. Не знаю, що й сказати.

Петро. Пробач, я забув, що ти співак. Я відповім за тебе: звуки музики тому називають срібними, що таким бездарним музикам, як ви, рідко доводиться чути дзвін золота. (Співає.)

Лише мелодій срібні звуки

Бальзам цілющий в душу ллють.

(Виходить, співаючи.)

1-й музикант. От проклятий проноза!

2-й музикант. Не минути йому шибениці! Давайте зачекаємо похорону. Нас потім нагодують обідом.

Виходять.

ДІЯ П'ЯТА

Сцена перша

Вулиця в Мантуї.

Входить Ромео.

Ромео

Якщо у сновидіння можна вірити,

Вони хороші вісті провіщають.
У грудях, наче цар на троні, – серце,
А радість так охоплює мене,
Що я землі не чую під ногами.
Наснилось, що вона, моя дружина,
Прийшла до мене; тільки я помер.
(От дивний сон, де мертвий може мислить!)
І ось вона цілунками палкими
Життя в мої вуста вдихнула знов,
І я, оживши, став царем над світом.
Яка могутня сила у кохання,
Що робить щастям навіть тінь його!
Входить Б а л т а з а р.
Ось вісті із Верони. Балтазар!
Отець Лоренцо надіслав листа?
Як там дружина? Чи здоровий батько?
Ще раз питаю, як моя Джульєтта?
Якщо їй добре, то усе гаразд.

Б а л т а з а р
Усе гаразд, бо їй і справді добре:
Синьйори тіло в склепі Капулетті
Спочило, а душа – на небесах.
Я бачив сам, як в склеп її несли,
І поспішив до вас, щоб сповістити
Про все, що сталось, як просили ви.
Пробачте за таку печальну звістку!

Р о м е о
Невже це так? Прийміть мій виклик, зорі! –
Біжи в мій дім. Дістань папір, чорнило,
Найми поштових коней і чекай.

Б а л т а з а р
Синьйоре мій! Благаю, заспокойтесь!
Ваш зір безумний, ви такі бліді!
Нещастя я боюсь...

Р о м е о
Тобі здалося.
Іди й зроби усе, що я звелів.

Листа мені привіз ти від монаха?

Б а л т а з а р

Ні, мій синьйоре.

Р о м е о

Все одно, іди.

Найми поштових коней. Скоро буду.

Балтазар іде геть.

Цієї ж ночі ляжу я, Джульетто,

З тобою поруч. Де узяти засіб?

Як швидко злі думки приходять людям,

Доведеним до відчаю! Мені

Згадалося, що в тому он будинку

Живе аптекар. Він із різних трав

Цілюще й смертоносне варить зілля.

Худий він і нещасний, як злидар.

Висять у лавці в нього черепаха,

І крокодила чучело, і риби.

А на полицях – горщики і склянки.

Насіння в них, коріння й пелюстки.

Побачивши убозтво це, подумав

Я ще тоді: якщо комусь отрута

Смертельна знадобилась би, якою

У Мантуї не можна торгувати

Під страхом смерті, – він її продасть.

Ця думка передбачила потребу.

Тепер мені цей бідний чоловік

Продасть, напевне, те, що я шукаю.

Я пам'ятаю, він живе он там.

Але закрита лавка, нині свято.

Аптекарю!

Виходить із лавки а р т е к а р.

А п т е к а р

Кому я знадобився?

Р о м е о

Іди сюди. Я бачу – ти бідняк.

Ось сорок золотих. За них мені

Продай отрути драхму, та такої,

Щоб миттю розлилась вона по жилах,

І згинув той, що стомлений життям,

Щоб дух його від тіла відлетів

Так швидко, як із грізної гармати
Виштовхує ядро згорілий порох.

А п т е к а р

Є в мене різне смертоносне зілля.
Але закони Мантуї, синьйоре,
Карають смертю за таку торгівлю.

Р о м е о

Таж ти - злидар! І ти боїшся смерті?
Я бачу голод у твоїх очах,
Засвідчують його й запалі щоки.
Образи й бідність спину гнуть додолу.
Весь світ тобі не друг, закони - теж.
Коли ще не написано закону,
Щоб допоміг тобі розбагатіти,
Продай отруту і поруш закон.

А п т е к а р

Погоджується бідність, а не воля.

Р о м е о

Не волі я, а бідності плачу.

А п т е к а р

Потрібно розчинити порошок
І випити. Було б у вас здоров'я
На двадцятьох, - сконаєте за мить.

Р о м е о

Ось золото, візьми. Для душ людських
У ньому є отрута найміцніша.
Воно вбиває більше в цьому світі,
Ніж зілля заборонене твоє,
Яке ти так боїшся продавати.
Не ти, а я продав тобі отруту.
Прощай! Нагулюй тіло від харчів! -
Ні, не отруту - ліки я візьму
У склеп Джульєтти. Там вже їх прийму.

Ідуть геть.

Сцена друга

Келія брата Лоренцо.

Входить б р а т Д ж о в а н н і.

Б р а т Д ж о в а н н і

Смирений францисканцю! Де ти є?

Входить б р а т Л о р е н ц о.

Б р а т Л о р е н ц о

Я чую голос доброго Джованні.

Ти вже вернувся з Мантуї? Ну, що

Сказав чи написав мені Ромео?

Б р а т Д ж о в а н н і

Монах, якого я обрав собі

В супутники, такий же францисканець,

Якраз у місті був, обходив хворих.

В будинку, де зустрілись ми, сторожа

Заперла з усіма і нас обох,

Заразу запідозривши у ньому.

Тож в Мантую потрапить я не зміг.

Б р а т Л о р е н ц о

А хто ж відвіз мого листа Ромео?

Б р а т Д ж о в а н н і

Ніхто. Усі зарази так боялись,

Що я не міг ні в Мантую послати,

Ні навіть повернути лист тобі.

Б р а т Л о р е н ц о

Яка страшна біда! Клянусь Франциском,

Це не порожній, а важливий лист.

І те, що не дійшов він до Ромео,

Загрожує нещастям. Брат Джованні!

Дістань для мене десь залізний лом

І принеси сюди.

Б р а т Д ж о в а н н і

Іду негайно.
(Виходить.)

Б р а т Л о р е н ц о
Тепер потрібно в склеп іти самому.
Джульєтта встане вже за три години
І просто прокляне мене за те,
Що я не зміг Ромео сповістити.
Та в Мантую я знову напишу,
Її ж у себе в келії сховаю.
О бідний труп живої серед мертвих!
(Виходить.)

Сцена третя

Кладовище, склеп родини Капулетті.
Входить П а р і с, за ним п а ж
несе квіти і смолоскип.

П а р і с
Дай смолоскип, а сам подалі стань.
Ні! Краще загаси його: не хочу,
Щоб хтось мене побачив. Відійди
До тисових дерев і ляж під ними.
Приклавши вухо до землі, лови
Найменший шерех. Тут земля порита,
І чути кожен крок. Як щось почувеш,
Свисти, щоб попередити мене.
Дай квіти. І зроби, як я сказав.

П а ж
(на бік)
Як страшно уночі на кладовищі!
Та нічого робити, мушу йти.
(Іде геть.)

П а р і с
О ніжна квітко! Хай тобі укриють
Скорботне ложе щонайкращі квіти!
Мої невтішні сльози хай омийуть
Твій балдахін - оце каміння й плити.

Сюди щоночі буду забрідати,
Розкидувати квіти і ридати.
Чути свист.
Паж свище: хтось іде. Чиї ж то кроки
Сквернять священиу землю кладовища
І обривають мій сумний обряд?
Сховай мене своїм покровом, ноче!
(Ховається.)

Входять Р о м е о й Б а л т а з а р
зі смолоскипом, ломом і заступом.
Р о м е о
Дай лом і заступ. Ось цього листа
Віддай моему батькові уранці.
Дай смолоскип і вислухай наказ:
Якщо життя тобі ще дороге,
Хоч що б ти тут почув або побачив,
Не вмішуйся, а стій десь оддалік.
Я маю намір в спочивальню смерті
Ввійти один, почасти задля того,
Щоб у лице дружини ще хоч раз
Поглянути, та, - головне, - щоб зняти
У неї з пальця дуже цінний перстень,
Який потрібний для одної справи.
Тепер іди. Якщо ти повернутись
Насмілишся і будеш слідкувати,
То я тебе, клянуся, розірву
Й розкидаю шматки по кладовищу.
Мій намір грізний, як бурхливе море,
І невмолимий, як голодний тигр.

Б а л т а з а р
Я йду. Я підкоряюсь вам, синьйоре.

Р о м е о
Ти доведеш цим відданість свою.
Візьми ось це.
(Дає йому гроші.)
Прощай, і будь щасливим!
Б а л т а з а р
(на бік)
Хоч що б він говорив, сховаюсь десь.

Страшні у нього наміри і очі.

(Іде геть.)

Р о м е о

Жахлива пащо! Ти, утробо смерті,

Яка пожерла кращий цвіт землі!

Тобі зламаю щелепи прогнилі

І нагодую знову силоміць!

(Виламує двері склепа.)

П а р і с

Та це ж той самий вигнаний Монтеккі,

Що брата нареченої убив;

А горе це, як припускають всі,

Звело створіння ніжне у могилу.

Сюди прийшов він, певне, поглумитись

Над ворогом. Не допущу цього!

(Виходить вперед.)

Монтеккі, стій! Не здійсною святотатства!

Невже живе і після смерті помста?

Ти - злодій, я затримаю тебе!

Іди за мною: ти повинен вмерти.

Р о м е о

Повинен, так. За цим я і прийшов.

А ти своїм шляхом іди, юначе,

І не дратуй людину без потреби,

Доведену до відчаю. Біжи.

Облиш мене, подумай про померлих.

Хай це застереже тебе. Молю,

Не звалюй гріх новий мені на душу.

Озброївся я тільки проти себе.

Біжи. Нехай спасе тобі життя

Безумної людини співчуття.

П а р і с

Я зневажаю заклики твої

І просто арештую, як злочинця.

Р о м е о

Ти хочеш битись? Бережися, хлопче!

П а р і с і Р о м е о б'ються.

П а ж

О Боже, б'ються! Треба кликати варту!

(Вибігає.)

П а р і с

(Падає.)

Я вбитий... О, якщо ти милосердний,
В склеп до Джульєтти поклади мене.

(Вмирає.)

Р о м е о

Я обіцяю. Подивлюсь в обличчя:

Це ж юний родич герцога Паріс!

Що говорив слуга мій у дорозі,

Коли його я, знищений, не слухав?

Що був Паріс Джульєтти женихом, –

Казав він так, чи це мені приснилось?

Чи в безумі своєму уявив я,

Що він щось про Джульєтту говорив?

О, дай же руку ти, чиє ім'я,

Як і моє, мінливість злої долі

Байдуже записала на скрижалях!

Перенесу у склеп тебе. Не в склеп,

А у палац, бо тут лежить Джульєтта,

І ці склепіння мертвої краса

На сяючі чертоги перетворить.

(Кладе Паріса у склеп.)

Лежи, покійник, схований мерцем!

Нерідко за хвилину перед смертю

Людина звеселяється. Зовуть

Це явище "смертельна блискавиця".

Та як це можна блискавкою звати?

Моя дружино і моя любове!

Смерть випила медовий подих твій,

Та на красу печаті не наклала.

Ти ще не переможена; життя

Ввижається в устах твоїх і щоках,

І стяг блідий не водрузила смерть.

А ти, Тібальте, що лежиш отут

В скривавленому савані своєму,

Скажи, чи можу я зробити більше,

Аніж убити ворога твого

Рукою, що твою згубила юність?

Пробач, мій брате!.. О, моя Джульєтто!

Чому така прекрасна ти і досі?
Можливо, це безплотний привид смерті
У тебе закохався й береже
Твою красу, щоб скористатись нею?
Тоді я залишуся тут навіки
У мороці і здобиччю зроблюся
Прислужників - могильних хробаків.
Тут я знайду собі довічний спокій.
Тут скину іго я зірок ворожих
Зі змученої плоті. Гляньте, очі,
Востанне на дружину! Руки, стисніть
Її востанне у своїх обіймах!
А ви, вуста, безгрішним поцілунком
Скріпіть безтерміновий договір
Зі смертю безпощадною! Скоріше
До мене, ненаситний керівник,
Керманіч відчайдушний, направляй
Мій вутлий човен на стрімчасті скелі.
Хай розіб'ється в друзки! - П'ю за тебе,
Моя любове!

(Випиває отруту.)

Чесний продавець,
Твоя отрута діє безвідмовно:
Вмираю я з останнім поцілунком.
(Вмирає.)

На іншому кінці кладовища з'являється
б р а т Л о р е н ц о з ліхтарем, ломом і заступом.

Б р а т Л о р е н ц о

Святий Франціску! Поможі мені!
Весь час я об могили спотикаюсь.
Хто тут?

Б а л т а з а р

Це друг, який вас добре знає.

Б р а т Л о р е н ц о

Благослови вас Бог! Скажи, мій друже,
Чий смолоскип присвічує даремно
Сліпій черві й безокич черепам?
Горить, здається, в склепі Капулетті.

Б а л т а з а р

Так, отче. І у ньому мій господар,

Що вам знайомий!

Б р а т Л о р е н ц о

Хто такий?

Б а л т а з а р

Ромео.

Б р а т Л о р е н ц о

Давно він тут?

Б а л т а з а р

Напевне, півгодини.

Б р а т Л о р е н ц о

Ходім зі мною в склеп.

Б а л т а з а р

Не смію, отче.

Господар мій не знає, що я тут.

Він смертю пригрозив мені страшною,

Якщо я буду слідкувати за ним.

Б р а т Л о р е н ц о

Ти залишайся. Я піду один.

Передчуваю я страшне нещастя.

Б а л т а з а р

Я задрімав під тисами. Вві сні

Примарилось, що бився він на шпагах

Із кимось, і убив його.

Б р а т Л о р е н ц о

(підходячи до склепу)

Ромео!

Чия це кров оббризкала поріг

І східці до могили кам'яної?

Ким кинуті скривавлені ці шпаги

Тут, де повинен бути вічний спокій?

(Входить до склепу.)

Ромео!.. Він блідий, неначе мрець.

А це ще хто?.. Паріс! Залитий кров'ю!

Який недобрий час біду цю скоїв?

Д ж у л ь е т т а прокидається.
Вона поворухнулася.

Д ж у л ь е т т а
Отче мій!
Ви тут; а де ж мій милий чоловік?
Я пам'ятаю, де повинна бути,
І саме там проснулася. Де ж Ромео?
Шум за сценою.

Б р а т Л о р е н ц о
Я чую шум. Дочка моя, ходім
З цього притулку смерті і зарази!
Усі надії наші вища воля,
Якій ми суперечити безсилі,
Розбила. Біля ніг твоїх лежить
Ромео мертвий. Поруч з ним – Паріс.
Ходім зі мною. Я тебе влаштую
В обитель до монахинь. Не втрачай
Часу на запитання. Йдем скоріше!
Джульєтто, я не смію тут лишатись.

Д ж у л ь е т т а
Ідіть, я не піду. Зостанусь тут.
Брат Лоренцо виходть.
Що бачу я! В руці Ромео склянка?
Йому отрута спричинила смерть.
Безжалісний! Все випив, не лишивши,
Ні краплі, щоб і я за ним пішла.
Тебе я буду в губи цілувати.
На них отрута, може, збереглася,
Що допоможе вмерти і мені.
(Цілує Ромео.)
Вуста твої ще теплі!

1-й с т р а ж н и к
(за сценою)
Де це, хлопче?
Д ж у л ь е т т а
Сюди ідуть... Потрібно поспішати.
Кинджал Ромео!

(Вихоплює кинджал Ромео.)

Ось для тебе піхви!

(Заколює себе.)

Даруй мені благословенну смерть!

(Падає на труп Ромео і вмирає.)

За пажем Паріса входять с т р а ж н и к и.

П а ж

Тут бились, де палає смолоскип.

1-й с т р а ж н и к

Тут кров! – Гей, обшукайте кладовище!

Усіх, що вам зустрінуться, хапайте!

Кілька стражників виходить.

Страшна картина! Ось убитий граф,

А тут Джульєтта, що стікає кров'ю,

Яку ще позавчора поховали.

Хай доповість хтось герцогу про все,

А інший хай розбудить Капулетті,

Ще хтось – Монтеккі. Решта хай шукає.

Ще кілька чоловік виходить.

Знайшли ми місце, де усе це сталося,

Та певної причини цих нещасть

Без слідства зрозуміти неможливо.

Кілька стражників повертаються з Балтазаром.

2-й с т р а ж н и к

Ось ми слугу Ромео відшукали..

1-й с т р а ж н и к

Тримайте тут, допоки прийде герцог.

Кілька стражників повертаються з братом Лоренцо.

3-й с т р а ж н и к

Монаха захопили ми, що йшов

Із заступом і ломом з кладовища.

Та тільки він тремтить, зітхає й плаче.

1-й с т р а ж н и к

Це підозріло; хай побуде тут.

Входить г е р ц о г з почетом.

Г е р ц о г

Яке іще нове нещастя сталося,
Що нас так рано з ліжка підняло?
Входять Ка пу л е т т і, с и н ь й о р а
Ка пу л е т т і та інші.

Ка пу л е т т і

Що трапилось? Чому усюди крики?

С-а Ка пу л е т т і

На вулицях народ кричить: "Ромео!" —
"Джульєтта!" — "Граф Паріс!" — і всі біжать
За нами вслід сюди, на кладовище.

Г е р ц о г

Що викликало крики і сум'яття?

1-й с т р а ж н и к

Лежать у склепі вбитий граф Паріс,
Ромео мертвий і Джульєтта поруч.
Вона ще зовсім тепла і, як видно,
Володарю, убита нещодавно.

Г е р ц о г

Дізнайтеся негайно, допитайтесь,
Як ці жахливі вбивства відбулися?

1-й с т р а ж н и к

Ось тут слуга Ромео і монах,
Затриманий із заступом і ломом.

Ка пу л е т т і

О жах! Дивись, дружино, як дочка
Спливає кров'ю, вбита цим кинджалом.
Як він з піхов, які висять пусті
На поясі у мертвого Монтеккі,
Джульєтті міг потрапити у груди?

С-а Ка пу л е т т і

О горе! Це видовище, як дзвін,
Мене за нею кличе до могили!

Входять М о н т е к к і та інші.

Г е р ц о г

Сюди, Монтеккі! Встав ти дуже рано,
Та ще раніше нині ліг твій син.

М о н т е к к і

Сьогодні уночі дружина вмерла,
Що так за сином вигнаним тужила.
Яке ж іще мене чекає горе
На схилі днів?

Г е р ц о г

Поглянь, – побачиш сам.

М о н т е к к і

О сину! Чом пристойність ти забув
І у могилу ліг раніше батька?

Г е р ц о г

Замкни свої вуста для звинувачень,
Допоки ми подій не з'ясували –
Їх джерело, початок і кінець.
Тоді вождем для вашої скорботи
Я стану сам до смерті. Поки що
Нехай печаль терпіння набереться.
Усіх, на кого падає підозра,
Я допитаю.

Б р а т Л о р е н ц о

Перш за всіх, мене.

Хоч менш за всіх я годен для убивства,
Та час і місце – все це проти мене.
І ось тепер стою я перед вами,
Щоб виправдати себе чи звинуватить,
Як свій обвинувач і захисник.

Г е р ц о г

То говори скоріше все, що знаєш.

Б р а т Л о р е н ц о

Я постараюсь коротко, бо сил
Нема на довгу розповідь у мене.
Ромео, що лежить тут мертвим, був

Покійниці Джульєтти чоловіком.
Вони були обвінчані таємно.
Я сам вінчав їх. День їх шлюбу був
Фатальним для Тібальта; в той же день
Був із Верони вигнаний Ромео.
За ним тоді і плакала Джульєтта.
Ви, Капулетті, щоб прогнати сум,
Її хотіли з графом обвінчати.
Вона прийшла до мене у сум'ятті
Із поглядом безумним і молила
Не допустити цей насильний шлюб.
Вона себе загрожувала вбити,
І я тоді надумав дати засіб,
Що присипляє міцно, наче смерть.
Подіяло пиття, як я бажав:
Джульєтту поховали тут, як мертву.
Тим часом до Ромео я послав,
Щоб він її із родового склепу
Звільнить з'явився до тієї миті,
Коли вона прокинеться від сну.
Та мій гонець не передав листа,
Бо тут до карантину він потрапив,
І повернув листа мені учора.
Тоді я сам наважився прийти
До склепу, щоб пробуджену Джульєтту
У келії своїй переховати
І до Ромео потім відвезти.
Коли сюди прийшов я, то побачив
Вже мертвими Ромео і Паріса.
Джульєтта тут прокинулася якраз.
Я став її молити йти зі мною,
Скорившись терпеливо волі неба.
Коли ж почулись кроки й голоси,
Я змушений був кинути її,
Бо йти вона відмовилась зі мною.
Тоді вона, я думаю, сама
У відчаю з собою покінчила.
Якщо я винен у цьому нещасті,
Нехай закон суворий відбере
Життя моє старе раніше строку.

Г е р ц о г

Я знав тебе, як праведну людину. -
А де ж слуга Ромео? Що він скаже?

Б а л т а з а р

Це я Ромео сповістив про смерть
Джульєтти. В той же вечір поскакали
Ми з Мантуї сюди, до цього склепу.
Він дав листа, щоб передав я батьку.
Відкривши склеп, він відіслав мене
І наказав за ним не слідкувати.

Г е р ц о г

Давай листа, я прочитаю сам. -
Де графів паж, що стражників покликав?
Паж підходить.
Скажи, що твій господар тут робив?

П а ж

Приніс він квіти, щоб усипать ними
Гробницю нареченої. Мене
Він відіслав подалі. Тут з'явився
Ще хтось із смолоскипом. Став ламати
Він двері в склеп. І граф із ним зчепився,
А я побіг позвати сторожів.

Г е р ц о г

Підтверджує цей лист слова монаха:
Розкажує, як виникла любов,
Про шлюб, про відчай, як дружина вмерла.
В аптекаря отруту він купив
І в склеп прийшов, щоб вмерти з нею поруч. -
Де ж вороги - Монтеккі й Капулетті?
Вас бич небес карає за ненависть,
Позбавивши закоханих дітей!
А втрата рідних - кара вже для мене
За те, що довго розбрат ваш терпів.

К а п у л е т т і

Монтеккі, брате! Хай твоя рука
Джульєтті стане спадком удовиним.

Я більшого не можу і бажати.

М о н т е к к і

Та я дам більше. Я звелю відлити
Із золота їй статую прекрасну.
Нехай вона стоятиме в Вероні,
Щоб грізний Час ніколи не зборов
Джульетти вірність і її любов!

К а п у л е т т і

Ромео поруч буде їй до речі:
Вони обоє – жертви ворожнечі.

Г е р ц о г

Примирення, хоч сталось при потребі,
Та відбулось при пасмурному небі.
Свій лик не хоче сонце показати.
Ідіть же і оплатте ваші втрати.
Не знайдете сумнішого сюжету
Ніж в п'есі про Ромео і Джульетту.

Виходять.